...ЫЙ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

43-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

...-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 99 (11085) | 1966 оной апрелиин 24, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ДЕПУТАДУУДТА КАНДИДАДУУДЫЕ ДЭБЖҮҮЛГЭ ЭХИЛЭЭ

Һунгуулиин кампани шэнэ шатада ороо: СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудта кандидадуудые дэбжүүлгэ апрелиин 23-да эхилээ.

Гүрэнэй засагай энэ дээдэ органай һунгалгада бэлэдхэл манай орон дотор патриотическа ехэ дэбжэлтын оршон байдалда боложо байна.

СССР-эй Верховно Соведэй депутадуудта кандидадуудаар КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь **Леонид Ильич БРЕЖНЕВЫЕ**, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **Алексей Николаевич КОСЫГИНИЕ**, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **Николай Викторович ПОДГОРНЫЕ**, «Красный пролетарий» заводой слесарь Социалис Ажалай Герой **Виктор Васильевич ЕРМИЛОВЫЕ**, Москвагай Университедэй ректор—академик **Иван Георгиевич ПЕТРОВСКИЕ** Москвагай ажалшад нэгэн һаналтайгаар дэбжүүлээ.

(ТАСС).

ЛЕНИНИЗМ ЗАМЫЕМНАЙ ГЭРЭЛТҮҮЛЭН ГИИГҮҮЛНЭ

Кремльдэхи Съезднүүдэй ордон соо болоһон баярай суглаан

МОСКВА, апрелиин 22, (ТАСС). В. И. Ленинэй түрэһөөр 96 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай суглаан Кремльдэхи Съезднүүдэй ордон соо... Ниислэл хотын промышленна предприятинуудай ажалшад, Москва шадарай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд, эрдэм болон соёлой ажал ябуулагшад, Совет Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодой сэрэгшэд, партийна, соведүүдэй, ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд зал соо суглараа.

Президиумдэ нүхэд Л. И. Брежневэй, А. Н. Косыгинай, К. Т. Мазуровай, А. Я. Пельшегэй, Н. В. Подгорнын, М. А. Сусловай, А. Н. Шелепинэй, П. Н. Демичевэй, Д. Ф. Устиновай, И. В. Капитоновой, Ф. Д. Кулаковой, Б. Н. Пономаревой ерэхэдэнь, суглаһан зон шанга альга ташалгаар угтаба.

Баярай суглаае КПСС-эй МГК-гай секретарь В. Я. Павлов нээбэ.

КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь **Н. Г. Егорычев** элидхэл хээ.

КОММУНИЗМЫН ТҮЛӨӨ ЛЕНИНСКЭ ЁҺООР ТЭМСЭЭ!

В. И. Ленинэй түрэһөөр 96 жэлэй ойдо зорюулагдажа, Москвада болоһон баярай суглаан дээрэ нүхэр Н. Г. ЕГОРЫЧЕВОЙ хэһэн элидхэл

...үүд!

...хүнүүд һаруул тунгалаг, ...хүхюун һайндэрнүүдээр ...м. Тиигэбэшье, Владимир Ленинэй түрэһэн үдэрые ходо... баяртайгаар тэмдэглэдэгди. ...үе сагай—дэлхэйе социалис ...шэнэдхэн хубилгаха үе сагай ...нэрэ солынь холбоотой агуу... революционер, сэсэн ухаа... дурладаг, хүндэлдэгөө энэ ...ы оронуудай коммунистнууд, ...тусхайлан дурдадаг.

...Союзай Коммунис пар... XXIII съезд Ленинэй үзэл сур... шанарые, тэрэнэй шэнэд...лагагша хүсые тон эли то...руулаа. Энэ съезд коммунис ...алтын шухала асуудалнуудые ...бодото тодорхойгоор, гүн ...оор, залан сэхээр, бүтэмжэ...наар шиидхэдэг КПСС-эй ба...алые, политическа ехэ болбо... байһые элирхэйлээ.

...эй хэрэг, Ленинэй һургаал ...бухы түрүү хүн түрэлтэнэй ...нхой. Ленинизмын интерна...ла үг удхань КПСС-эй, дэл... коммунис хүдэлөөнэй бусад от...эл ажал ябуулга дотор эли то...элэн харагдана. 86 коммунис, ...ришөнэй, мүн национально... ...тическа, зүүнэй талын социа...тинуудай түлөөлэгшэд XXIII ...хэлэһэн үгэнүүд, амар...үүд дотороо манай партитай, ...радтай үнэн зүрхэнһөө, аха ...ёһоор һанал бодолоо нэгэдэн...һанаа элирхэйлээ. Эдэнэр ...социализмын амжалтануу...бэрсэг дэлхэйн бухы түби... ...үргэнөөр дэлгэрһэн социаль...циональна сүлөөрэлгын тэмсэ...холтой ушар байдалые зу... харуулаа.

...мшаг хүдэлөөн дэлгэржэ бай...ниитын хүгжэлтэ шэнэ, бүри ...удал болон, зорилгонуудые ...эхэтэй хамта Ленинэй һур...шарнагүй, харин үе сагтай ...агшаа дабшалсана, хүнүүдэй ...дол, хуби заяанда үзүүлдэг ...бүри ехэ болгоно.

...социалис оронуудта шэнэ ...байгуулагшад, мүн капита...оронуудтэхи хүдэлмэришэн ан...эргэй түлөө тэмсэлшэд, на...но-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй ...үзэл бодолтой ажал ябуулаг...хэл бодолыень долгисуулдаг ...удта харюу Ленин багша...а гэжэ оролдоно, оложо аба...

«Бодото бэеэрээ байгаагүйшье һаань, тэрэнэй һургаал зэрлиг бухы дэлхэйн ажалшадта улам шангаар, илалта түгэсөөр дуулдана, революци хэхэ, шэнэ ажабайдал зохёохо, адли тэгшэ эрхэтэй хүнүүдэй дэлхэйе эмхидхэн байгуулха гэһэн хүдэлмэришэ арад түмэнэй дура хүсэлэй бадараатүй булан тохой дэлхэй дээрэ байхагүй» гэжэ Ленин тухайда Максим Горький бэшээ һэн.

Марксистско-ленинскэ һургаалай хододоо залуу байдаг ушарынь юуб гэхэдэ, энэ һургаал тон научна, ажабайдалтай таһаршагүй холбоотой юм. Марксизм-ленинизм революционно ябуулгын замые гэрэлтүүлэн, саг үргэлжэ баяжажа, хүгжэжэ байдаг.

Коммунистнууд теоридые шадамар бэрхээр, шэнэ оршон байдалые, түүхын дүй дүршэлые хараада абажа хэрэглэхэ ёһотой гээд Ленин заадаг байгаа. КПСС-эй XXIII съезд коммунис байгуулалтын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ эгээл иимээр хандаа гэжэ дүүрэн үндэһэ баримтатайгаар хэлэжэ болохо.

Энэ ушар ажахын, соёлой байгуулалтын, ниитын харилсаа хүгжөөлгын талаар съездын тодорхойлон хараалһан программа дотор бодото бэелэлээ олоо. Энэ программа бэелүүлэгдэхэдээ, коммунизмын замаар Совет оронoй хэһэн шухала шэнэ алхам болохо байна.

Энэ ушар партиин эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэриин онол оншо, түхэл янза, арга методууд тухай Ленинэй заабаринуудые саашадань улам хүгжөөхын тула съездын хараалһан хэмжээ ябуулгануудһаа эли тодоор харагдана.

Энэ ушар Совет оронoй гадаадын политикын талаар, социалис хани нүхэсэлэй дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэл бэхижүүлхын түлөө, империализмын ээрхэг түримхэй политикада эсэргүү, бата бэхи эб найрамдалай түлөө, арадуудай национальна талаараа сүлөөрхын, демократи ба социализмын түлөө саашанхи тэмсэлэй замууд тушаа съездын тодорхойлһон зорилгонууд дотор найруулагданхай.

XXIII съездын шиидхэбэринүүд Ленинэй тугые бүри дээрэ үргэжэ ябаха, коммунизмын түлөө ленинскэ ёһоор тэмсэхэ гэһэн нэгэл хүсэл бодолоор, нэгэл дулаэтэ уряагаар нэбтэрэнхэй.

Партиин ленинскэ ёһоной экономическа политика

...үүд!

...лис революциин илаһанай ...партиин шиидхэхэ ёһотой ...олон янзын орёо асуудал... ...арадай ажахын хүгжөөлгые ...ын эзлэжээнэй тон шухала уд...бартай гэжэ Ленин тооло...лан. Шэнэ общество амжал...во байгуулха хэрэг түбхын ...экономическа зүб политика ...онһоо, тэрэнние бодото ...бэелүүлхэ хэрэгтэ арад зоной ...байгуулхы эршэ хүсэ элсүүл...барһаа дулдыдаха гэжэ Ле...олон заадаг байгаа. Ленин ...хооһон схемэнүүдые хэзээ...алдаггүй, харин тохёолдо...он байдалые һайса шэнжэл...һөөр, оронoй бодото арга ...ой зохилдуулан, ажахы ...ын маяг түхэл ба онол арга... хараалдаг байһан.

...байдалай талаар хубилал...ай болоһые Владимир Ильичэй ...а саг соонь, тодо мэргэнөөр ...ажал ябуулгын тодорхой ...а хараалан зохёодог байһы...аад үзыт, нүхэдүүд. Октяб... ...лээр хэдэхэн һарын үнгэ...хада, «Совет засагай ээл... зорилгонууд» гэһэн суута те...бэшэһэн, социалис эконо...дэһэ һуури байгуулха онол ...ые тэдээн дотороо хараалһан ...лан дайнай, гадаадын доб... болоходо, Ленин залуу рес...а хамгаалгада бухы юумэеэ ...зорилтэ табиһан, хамаг ху...сэ, зөөриеэ гүрэнэй мэдэлдэ оруулан гулидхахаар ажахын политика тодорхойлхо эрилтэ табяа бэлэй. Амгалан ажал эрхилхэ эрхэ байдалай түйлагдахада, социализм байгуулгын аша түһада эд бараанай, мүнгэнэй харилсаа үргэн ехэээр ашаглахаар хараалһан экономическа шэнэ политика Ленин зохёогоо һэн. Тиигээд «ехэ шууяа татангүй, бүри анхаралтай, бодомжотой, оролдосотойгоор ажахы байгуулжа, ажахын предприятинуудые ударидажа һурахыень» партиие, гүрэнэй зургаанхуудые, профсоюзуудые Ленин тон этигэлтэй, абьяастайгаар уряалаа бэлэй. (Зохёолнуудайнь түгэс суглуулбариин 44-дэхи, том 492-дохи нюур).

Өөрынгөө алхам бүхэниие, һанаашалга ба үүсхэл бүхэниие үе сагай эрилтэнүүдтэй, коммунизмын илалта түйлахын түлөө тэмсэлэй аласайнь зорилгонуудтай зохилдуулха ёһотойбди гэжэ Ленин заадаг байгаа. Ленинэй энэ заабаринь экономико хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ хандалгын талаар мүнөөшье жэшээ болодог байһаар. Мүнөө, КПСС-эй һаяхан дүүрэһэн XXIII съездын хараа бодолнууд, түсэбүүдые манай оронoй зүбшэн хэлсэжэ байхадань, съездын шиидхэбэринүүд Ленинэй эдэ эрилтэнүүдтэ бүрин харюусана гээд тон ханамжатайгаар хэлэжэ шадахабди.

Ажахыгаа социалис ёһоор эрхилхэ, ударидаха, түсэблэхэ тухай, олониитын эдэбхи үүсхэл тухай Ленин багшын хараа заабаринуудые энэ съезд манай оронoй мүнөөнэй байдалда тон тааруугаар хэрэглээ. Съездын шиидхэбэринүүд тон шухала программна зорилго дүүргэлгэдэ—коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулгада зорюулагдаа. Совет обществын саашанхи хүгжэлтэ дэбжэлтын шухала эрилтэнүүдые үндэһэ болгоһон, удаан болзор соо бэелүүлэгдэхэ партиин экономическа политика эдэ шиидхэбэринүүд дотор тодорхойлогдонхой.

Партимнай ажахын-политическэ ээлжээтэ зорилгонуудые хараалхадаа, үйлэдбэрилгын ехээр ургаһанһаа, ниитын социалис харилсаанай бухы талаараа хүгжэһэнһөө уламжалан орон дотор бүриидэһэн, онсо шэнэ оршон байдалые үндэһэ болгон баримтална. Энэ эрхэ байдал Ильичэй мэндэ байха үеынхитэй жэшэбэл, ямар ехээр хубилааб!

В. И. Ленин Октябриин революциин түрүүшын табан жэлэй дүнгүүд тухай асуудалаар Коминтернын IV конгресс дээрэ элидхэл хэхэдээ, хүндэ промышленность хүгжөөхын тула арьбалан нөөсэлэгдэһэн алтаар 20 миллион түхэригэй хэмжээтэй, ехэ бэшэ тоо дурдаһан юм. Тэрэ сагайхяар энээхэн, багахан тоошье индустриальна хурдан дабшалгын ерээдүйн мүн гэжэ Ленин хараһан байгаа. Ленинэй уридшалан хэлэһэн үгэнүүд, Ленинэй хүсэл бодол бодото дээрээ бэелээ. Бухы дэлхэйн промышленна продукциин табанай нэгэ шахууень мүнөө Советскэ Союз бүтээнэ. Манай промышленность түмэрэй руда, шулуу нүүрһэ малтан абалгын, цемент үйлэдбэрилгын, булад соргонуудые, хюроодэмэл материал, металл зүһэдэг станогуудые бүтээлгын, саахар, малай тоһо абалгын талаар дэлхэй дээрэ нэгэдэхи һууридa гаранхай. Үнгэрэгшэ жэлдэ 507 миллиард киловатт-час электрын элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдөө, 91 миллион тонно булад хайлуулагдаа. Ондоо нэгэшье гүрэн гэр байрануудые барилгын талаар хэмжээнэй талаар мантай зэргэшэжэ шадахагүй. СССР-эй национальна доход мүнөө тон ехэ хэмжээтэй—жэл соо 190 гаран миллиард түхэриг болоно. Совет арад ленинскэ партиин хүтэлбэри доро ябажа иимэ ехэ юумэ хээ, Владимир Ильичэй түрэһөөр 96 жэлэй ойе бидэ иимэл түйлалтатайгаар угтабабди!

Оронoймнай экономическа хүсэ шадал, эрдэм болон техникын, соёл культурын талаар түйлагдаһан гайхамшаг амжалтанууд — хэдэн үеын совет хүнүүдэй шэн зоригто тэмсэлэй ба ажалай үрэ дүн болоно. Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ гражданай дайнай фронтнууд дээрэ баатарлигаар тулалдаһан, ган гасууртай тэмсэһэн хүнүүдэй, мүнөөнэй промышленностиин һуури, колхозно байгуулалтын эхи үндэһэ табиһан хүнүүдэй аша габьяа мүн. Социализмын түйлалтануудые аршалһан, Эсэгэ оронoо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ фашис булимтарагшадые бута зада сохиһон, дайнай хойто тээхи табан жэлнүүдэй үедэ арадайнгаа ажахые һэргээн бодхооһон, хүгжөөһөн хүнүүдэй аша габьяа болоно. Тэрэшэлэн түсэбтэ долоон жэлэй фронтнууд дээрэ ажаллаһан хүнүүдэй, коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һуури байгуулжа байгша хүнүүдэй аша габьяа байһаниинь элитэ. Манай гайхамшагта совет хүнүүд, хүдэлмэришэд болон таряашад, мэргэжэлтэд ба эрдэмтэд—оронoй эгээн үнэтэ баялиг лэ. Коммунизмын суртал бодолдо эдэнэй үнэн байдаг ушар, эрдэм мэргэжэл, үйлэдбэриин дүй дүршэлынь урдахи зорилгонуудаа амжалтатайгаар шиидхэхэ эшэ нүхэсэл болоно.

Түсэбэй ёһоор хүдэлмэрилдэг ябадал совет экономикын тон бүлюу һайн талын нэгэ шухала зүйлынь байгаа, тиимэ зандаа үлэнэ. Удаан болзортой, ехэ амжалта түйлахаар бодомжолһон түсэбгүйгөөр хүдэлмэрилжэ болохогүй гэжэ Ленин заадаг һэн. Партиин программын заабаринуудые, тэрэнэй экономическа политикые үндэһэ болгоһон, арадай ажахын холын хараата түсэбүүд 40 шахуу жэлэй турша соо манай ажалша коллективүүдэй, партийна ба гүрэнэй эмхинүүдэй, бухы совет арадай ажал ябуулгын үндэһэ һууринь болонхой байна.

Бухы союзна республикануудай арадай ажахы болон соёлые саашадань хүгжөөхөөр, Совет гүрэнэй экономическа хүсэ шадалые, өөрыгөө хамгаалха хаба шадабариие бэхижүүлхээр, арад зоной баян дэлгэр байдал бүри һайжаруулхаар хараалһан үргэн ехэ программа шэнэ табан жэлэй түсэб тушаа КПСС-эй XXIII съездын Директивэнүүд дотор тодорхойлогдоо.

Ниитын ажалай бүтээсые капитализмын үеынхиһөө үлүү ехээр дээшэлүүлһэн ябадал коммунис байгуулалтын илалта түйлаха шиидхэхы нүхэсэл болоно гэжэ Ленин нэгэнтэ бэшэ дабтан зааһан байдаг. Ленинэй энэ һургаал заабаринь мүнөө онсо удхатай, манай ажахын бухы хүдэлмэриин гол хараа болонхой. Ушар юуб гэхэдэ, капитальна барилга асари ехэ хэмжээгэйгээр эрхилхэ, обороноёо бэхижүүлхэ, тиихэтэеэ хамта арад зоной баян дэлгэр байдал улам һайжаруулха ябадал—үйлэдбэриин ашаг үрые саг үргэлжэ дээшэлүүлээд лэ байбал, түйлагдаха.

Экономическа эрхэ байдалай хубилһантай зохилдуулан, партимнай оронoйнгоо үйлэдбэрилгын ехэ хүсые тон үрэтэй һайнаар ашаглаха ябадал хангаха хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые бэелүүлжэ эхилэнхэй. Хүндэ индустриин булюугаар хүгжэлгэ хангаан, үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые, хэрэглэлэй зүйлнүүдые бүтээлгын ургадаг эршэ темпые ойротуулха, арадай ажахын тааруу тэнсүүриие тодорхойлон тогтоохо, экономикын эрлаг ехэтэй һалбаринуудые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ гэжэ хараалагдана.

Хүдөө ажахыгаа тогтууритай һайнаар хүгжөөхэ зорилготой политика, тодорхой хэмжээ ябуулгануудые хараалан зохёолгын талаар КПСС-эй XXIII съезд ехэ юумэ хээ. Колхозуудтай экономическа зүб харилсаа хүгжөөхэ, колхозууд болон совхозуудай материально-техническэ баазые бэхижүүлхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриин хүсэн түгэс хүгжэлтэ хангаха, материальна урмашуулга тухай Ленинэй заабариие сэхэ шууд бэелүүлхэ, хото городуудтахи ажамидаралай хэм хэмжээндэ дүтэлүүлэн, хүдөө зоной ажамидаралай хэм хэмжээе саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ гэһэн политика партимнай баримталан бэелүүлнэ. Тиин, хүдөө ажахы хүгжөөхэ хэрэгтэ тохёолдоһон гээгдэлые зайсуулха, ниитын бухы үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ бодото тодорхой арга боломжо хангагдана.

Ажахын байгуулалтын талаар XXIII съездын хараалһан зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэг үйлэдбэреэ түсэблэлгын, ударидалгын, экономическа урмашуулгын шэнэ гурим сэхэ шууд бэелүүлхэ ябадалтай таһаршагүй холбоотой. КПСС-эй ЦК-гай мартын, сентябриин Пленумүүд энэ гуримай эшэ үндэһэ табиһан юм.

Мүнөө партимнай бэелүүлдэг ажахын хүтэлбэриин арга методууд ямар байнаб? Энэмнай, нэгэдэхеэр, арадай ажахын, түсэблэлгын бухы асуудалнуудта эрдэм наукын заабариин ёһоор хандаха; хоёрдохёор, социалис үйлэдбэридэхи экономическа урмашуулгын, захиргаандахи экономическа онол аргануудай үүргые улам дээшэлүүлхэ; гурбадахяар, материальна, моральна урмашуулгануудые зүбөөр таарaлдуулха, мүрысөө, коммунис ажалай түлөө хүдэлөө хүгжөөн дэлгэрүүлхэ, үйлэдбэриин коллективүүдэй, ажалша хүн бүхэнэй үүсхэл, эдэбхиие бадаруулха, тэдэнэй урмашал зүдхэмжые ехэ болгохо, арад ниитын ашаг сахилгын түлөө харюусалгыень дээшэлүүлхэ гэһэн удхатай. Сат үеын шалгалтые тэсэжэ шадаагүй, манай урагшаа дабшалгада һаад тойбо татадаг болоһон бухы юумые зайсуулан, экономико ударидалгын ленинскэ гол ёһонуудые бүри хүсэд дүүрэнээр бэелүүлхэ, саашадань хүгжөөхэ үндэһэ һууриие партимнай сэбэрлэжэ үгөө.

Бэелүүлэгдэжэ байгаа ажахын хубилалтын гол удхань—демократическа централизм тухай ленинскэ гол ёһо зүбөөр хэрэглэхэ, ажахын тоосоо бүрин бэелүүлһэнэй үндэһөөр, гүрэнэй түсэбтэ хүтэлбэриие предприятинуудай үүсхэл ба эрхэ үргэдхэхэ ябадалтай тон нягтаар тааруулха ябадал болоно.

Предприятинуудай, трестнүүдэй ажалай талаар бэеэ даадаг, үйлэдбэриингөө ябуулгын үрэ дүнгүүдэй түлөө материальна харюусадаг ушар ажахын ябуулгын, ондоогоор хэлэбэл, коммерческэ бодомжын шухала нүхэсэл болоно гэжэ Ленин тоолодог байгаа. Ажахын тоосоон тушаа Ленинэй хараа бодолой хайшан гээд хүгжэһые, теоретическэ талаарнь хайшан гээд тайлбаридаг байһые, бүридхэл ба хиналта һайжаруулхын, нөөсэ баялигаа арьбадхахын тула, эсэстээ,—коммунизмда орохын тула ажахын тоосооной шухала байһые тодоруулха гээ һаа, экономическа шэнэ политика тодорхойлон тайлбариһан зохёолнуудтань, жэшээлэн хэлэбэл, «Ажал хэрэгээ коммерческэ ёһоор эмхидхэхэ» гэһэн статья бэшэхээр бодомжолһон Ленинэй түсэбтэ хандаха хэрэгтэй. Ленин 1921 оной октябриин 29-дэ Московско губернскэ партийна конференци дээрэ иигэжэ хэлэһэн юм: «Коммерческэ бодомжын иимэл гуримаар ажахы байгуулжа болохо. Урдань тиимэ байгаа ха даа мүнөөшье тиимэ гэжэ бододог хуушан ойлгомжонууд энээндэ һаад ушаруулна». (44-дэхи том, 220-дохи нюур).

Дээгүүрхи шэнэдхэлгэнүүд бэшэ, харин үйлэдбэридэ экономическа гүн ехээр нүлөөлдэг ябадалые үндэһэ болгоһон, партиин ажахын политикын ленинскэ хараа шугам аша үреэ асаржа эхилээ.

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленумһээ хойшо шэнэ гуримаар ажаллаһанай түрүүшын дүнгүүд юу харуулнааб гэхэдэ, колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй, мэргэжэлтэдэй ажалай эдэбхи нилээд ехэ болоо. Тиигэһэнэй ашаар нёдондо жэл хүдөө ажахын продукциин ниитэ хэмжээнэй талаар слада ямаршье жэлэйхиһээ үлүү ехэ үрэ дүн түйлагдана. Ган гасуурай болобошье, тэрээнһээ уламжалан ороохо таряанай нилээд дутуу абтабашье, иимэ үрэ дүн түйлагдаһан байна. Хүдөө ажахые хүтэлбэрилгын хэрэгтэ экономическа үндэһэ баримтатайгаар хандабал, ямар үрэ дүнгэй түйлагдажа шадагдаха байһаниинь мүнөө бүгэдэндэ эли болоо.

Түсэблэлгын, материальна урмашуулгын шэнэ гурим мүнөө промышленностьдо, барилга дээрэ, транспортдо, худалдаа наймаанда, городой ажахыда элдэб янзаар, элдэб хэмжээтэйгээр хэрэглэгдэдэг болоод байна. Энэ жэлэй тэн болотор миллион үлүүтэй хүнүүдэй хүдэлмэрилдэг бүлэг предприятинууд иимэ гуримда оруулагдаха байха. Шэнэ гуримда ороһон коллективүүдтэ ажалай бүтээсэ түргөөр дээшэлнэ, нөөсэ баялигынь бүри һайнаар ашаглагдана, үйлэдбэриин үрэ дүн, ашаг үрэ дээшэлнэ, салин хүлһэн нэмэнэ.

Экономикын, политикын талаар урагшаа дабшахын тула үе сагайнгаа эрдэм болбосоролой хэм хэмжээндэ ходоодоо хүрэмэ байха. Дэлхэйн дүй дүршэлые, эрдэм болон техникын түйлалтануудые хараала абаха шухала гэжэ Ленин һануулдаг байһан. Коммунис байгуулалтын амжалтатай дабшалтань үйлэдбэри эрдэм ухаан хоёрой нягта холбооһоо, эрдэм ухаае үйлэдбэриин хүсэн болголгоһоо ехээр дулдыдаха байна. Эрдэм, техникэ хүгжөөхэ, тэдэнэй түйлалтануудые түргэнөөр ба үргэнөөр хэрэглэхэ асуудалнууд партиин программна заабаринуудые бэелүүлхэ ябадалтай урдань хэзээшье иимэ нягтаар холбогдодог байгаагүй юм. Энэ ушар байгаалиие шэнжэлдэг, мүн баһа общество тухай эрдэм ухаанда адляар хабаадана. Энэмнай социалис общество жэгдэ тэгшээр хүгжөөлгэдэ, хүтэлбэриин онол аргануудые хэрэглэлгэдэ ниитын хүсэ тон багаар гаргаад, үрэ дүн ехээр түйлаха хэрэгтэ түһа хүргэнэ. Эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтэ түйлахын тула, совет интеллигенциин зохёон байгуулхы ажал хүдэлмэридэ шухала тон аятай эмхидхэлэй, экономическа арга боломжонуудые хангаха ябадал—манай партиин бата хараа шугам болоно.

КПСС-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүд партиин, бухы совет арадай зүрһөө ехэ баяр дэбжэлтэйгээр угтагдаа. Эдэ шиидхэбэринүүд республиканска, областной, районно, городской партийна организацинуудай эдэбхитэдэй суглаанууд дээрэ, мүн бусад олон мянган суглаанууд ба митингнүүд дээрэ нэгэн һаналтайгаар һайшаагдаа.

Съездын хараалһан түсэбүүдые манай арад өөрынгөө тон шухала хэрэг болгон угтаа. Энэнь — шэнэ табан жэлэй түсэбэй амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ, 1970 он болотор—Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо хүрэтэр Соведүүдэй оронoй коммунизм байгуулгын бухы һалбаринуудта онсо гайхамшаг шэнэ илалтануудые түйлаха байһанайнь бата найдабари болоно.

Ажал хүдэлмэриин ленинскэ ёһо гурим

Нүхэдүүд!

КПСС-эй XXIII съезд эрхилхэ научна ёһоор үндэһэлэн баримталагдаһан ажал ябуулгын эли тодо программаар совет арадые зэбсэглээ мүнөө тэрэниие бодото хэрэг дээрэ бэелүүлхэ шухала болоод байна. Ленин политикые хараалан тодорхойлолгые бодотоор бэелүүлхэ хэмжээнүүдтэйнь хододоо таһаршагүйгөөр холбодог һэн. Теори болон дүршэлэй, зорилго болон онол аргануудай нэгэн ниитэ холбоотой байлга ленинизмын онсо өөрэ шэнжэнь болоно.

Коммунис байгуулалтын зорилгонууд угаа ехэ хэмжээтэй, орёо нарин боложо байна, ажалшадай ушар ёһо мэдэлгэ, эдэбхи хэшээл дээшэлнэ, тиимэһээ партийна, гүрэнэй ажахын органуудай, ниитын организацинуудай, манай бухы кадрнуудай хүдэлмэридэ шэнэ ёһоор хандаха бүри нарин һайн онол арга хэрэглэхэ эрилтэ табина гэжэ XXIII съезд тусгаар онсолон тэмдэглэһэн байна.

Партийна болон гүрэнэй хүтэлбэриин бодото хэрэг дээрэ шалгараһан ленинскэ гол ёһонууд энээндэ эшэ үндэһэн болежо үгэнэ. Эдэ гол ёһонууд хада соёл сурталай талаар манай вождь ба багшын захяануудай шухала хуби болоно гээшэ.

Ленинскэ ёһо гуримай иимэ шухалын шухала шэнжэнүүдэй манай ажал ябуулгада бүри хүсэдөөр бэелхын тулда парти оролдолго гаргана гэбэл:

—политикын асуудалнуудта научна ёһоор хандаха, ушар байдалай зайлашагүй хүгжэлтые, бодото дүй дүршэлые шэнжэлэлгэдэ үндэһэлэн, түүхэтэ үргэн хараа замые анхаралда абан, эдэ асуудалнуудые шиидхэнэ;

— олониитэтэй таһаршагүй холбоотой байха, тэдэнэй үүсхэл болон эдэбхи хэшээлые хүгжөөдэг, олониитэдэ үнэмшүүлэн этигүүлжэ, тэдэниие өөһэдынгөө хойноһоо дахуулан ябажа шадаха;

— демократиие үргэнөөр хүгжөөхэ, тиихэтэй хамта партийна болон гүрэнэй журам наринаар сахидаг, хамтаараа хүтэлбэрилгые, даалгагдаһан хэрэгэй түлөө хүнүүдэй харюусалгатай таарaлдуулха;

— бүтэмжэтэй һайнаар ажаллаха, хүдэлмэриие бодотоор эмхидхэжэ шадаха, кадрнуудые зүбөөр шэлэн олохо, хүмүүжүүлхэ, гүйсэдхэлгын хойноһоо хододоо шалгажа байха;

— түйлаһан үрэ дүнгүүдээ бодото зүбөөр сэгнэдэг, шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлэлые дэлгэрүүлхэ, манай урагшаа дабшалтые һаатуулдаг бухы тааруутүй, хуушаржа хойшоо гараһан юумэнүүдтэ тэсэшэгүйгөөр хандаха.

Ленинскэ эдэ гол ёһонуудые имагтал шууд сэхээр сахяад, саг үргэлжэ хүгжөөгөөд лэ байхадаа коммунизмын замаар амжалтатайгаар урагшаа дабшажа болохо гэжэ партиин олоһон дүй дүршэл үнэмшэстэй тодоор харуулжа үгэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумһээ хойшо парти болон орон дотор байгуулагдаһан зохёон байгуулхы, таатай һайн оршон байдал ехэ таарамжатай гэжэ мүнөө хүн бүхэн мэдэрнэ. Хүтэлбэрилгын ленинскэ гурим арадай үүсхэл эдэбхи дээшэлүүлхэ үргэн зам нээжэ үгэнэ. Партийна организацинуудай габшагай, дайшалхы хүсые дээшэлүүлнэ, Соведүүдэй, профсоюзуудай, комсомолой эдэбхи хэшээлые дээшэлүүлнэ, манай бухы ажабайдалда демократическа гуримые бэхижүүлнэ.

Энэ үрэ ехэтэй хараа шэглэл зүгээр дэгээн бэшэ, харин таарүүгүй муу, тиихэ мүртөө угаа һаласагүй бухэ онол аргануд болон заншалнуудта эсэргүүсэн партиин хэдэг тэмсэл соогуур батажан тогтоогдоно. Бүтээмжэтэйгээр ажалахын орондо гоё гоё хөөрөө дэлгэхэ, юумэ һайтар мэдэдэг байхын орондо хооһон хубхай үгэнүүдые шашаха, бодотоор ажаллахын орондо таһалатаряагүйгөөр суглаа хураал татаха, үрөгүй хооһон хубхай саарһа бэшэхэ, захиралта заабари гаргаха ябадал нэгэтэ бэшэ үзэгдэдэг байна. Хойрог нобшо ябадал эсэслэн усадхагдаагүй байһаар. Иимэ үлэгдэлнүүдые эрид зоримгойгоор үгы хэхэ эрилтэ парти табина.

КПСС-эй хүтэлбэрилхы, залан ударидахы үүргые дээшэлүүлхэ гээшэ манай бухы ажал ябуулгада ленинскэ ёһо гуримые батадхаха шиидхэхы нүхэсэл, совет арадай саашанхи амжалтануудые түйлаха эрхэ нүхэсэл болоно.

Парти хадаа манай оронoй бухы ниитын ажабайдалай гүн дунда байдаг, арадай политическэ вождинь, эмхидхэгшэнь мүн, совет обществын хүгжэлтые коммунизмын замаар залан ударидадаг байна. Парти хадаа бодото байдалые, ниитэ арадай эрмэлзэлгые научна ёһоор шэнжэлэлгэдэ үндэһэлэн, политикые тодорхойлон хараалдаг, тэрэнэй бэелүүлгэ эмхидхэдэг.

Коммунизмын материально-техническэ үндэһэ һууриие байгуулгада, обществын хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ олониитын эдэбхи хэшээл али болохоор дээшэлүүлхыень партийна организацинуудые КПСС-эй XXIII съезд уряалһан байна. Тиихэдэ съездын резолюци соо онсолон тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, партийна организацинууд эмхидхэлэй болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри хэдэг онол аргануудаа хэрэглэхэ, советскэ болон ажахын органуудай орондо хүдэлхэ ябадал гаргаха зэргэгүй. Хэрбээ партийна организацинуудай албадан захираад һууха ябуулга хэхэ болоо һаань бурүү болохо байна. Тиихэ болоо гээшэ һаа, тэдэнэр политическэ хүтэлбэриин органууд байһан өөһэдынгөө үүргые имагтал һуларуулха, үрэ ехэтэй хиналта хэжэ шадахаяа болихо байһаниинь хэндэшье мэдээжэ.

Гүрэнэй органуудай болон ниитын организацинуудай харюусалгые, бэеэ даанги байлгые дээшэлүүлхэтэй хамта, өөһэдынгөө үүргэнүүдые наринаар дүүргэхэ талаар эбтэй эмхитэй хүдэлмэриинь хангаха гээшэ манай зорилго болоно гэжэ парти тоолоно. Экономико, соёл культура болон социалис демократиие хүгжөөхэ, олониитые хүмүүжүүлхэ шухала асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулхыень, хаанашье хүдэлжэ байхадаа партиин хараа шугамые бэелүүлхын түлөө коммунист бүхэнэй эдэбхитэйгээр тэмсэхэ ябадалые хангажа, бодото зорилгонуудые шиидхэлгэдэ

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

Нүхэр Н. Г. ЕГОРЫЧЕВОЙ хэһэн элидхэлэй түгэсхэл

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

ажалшадые элсүүлэн жагсаахыень партийна организацинуудые парти уялална.

Партийна организацинуудай үүргэ болон нэрэ хүндэнь хамтаараа хүтэлбэрилхэ гол ёһонуудые шууд сэхээр бэелүүлгэтэй таһаршагүй холбоотой. Энэ гол ёһонуудай угаа шухала удха шанартай байһаниинь элитэ. Үргэн олониитын дүй дүршэл болон һанамжада дам түшэглэдэг олон хүнүүдэйл хүсэлэл оролдолгын ашаар орёо асуудалнуудые бүри зүбөөр шиидхэлтэе хангажа, алдуу эндүүнүүдые эгээн лэ үсөөн болгохо байна. Эгээл иимэһээ хамтаараа ажаллаха, нүхэрэй ёһоной хөөрэлдөө болон шүүмжэлэлые дэлгэрүүлхэдэ таарамжатай эрхэ байдалай бүхы парти дотор байгуулагдаха тухай Центральна Комитет ехээр оролдодог байха юм.

Сугтаа хүдэлдэг нүхэдэйнгөө һанамжануудта, баримталалгануудта Владимир Ильич хододоо угаа ехэ анхаралтайгаар хандадаг һэн. Хүдэлмэришэд, таряашадай, мэргэжэлтэдэй һанал бодолые тэрэ дуратайгаар, хүндэтэйгөөр шагнан дууладаг, дурадхалнууд болон дүй дүршэлыень анхаралдаа абадаг байгаа. Иимэ баримтые һануулхада болохо байна. Һайн, үүсхэл ехэтэй аад, өөрынь һанамжые зүбшөөдэггүй хүдэлмэрилэгшэдые газар таряалангай наркомой орлогшо хүдэлмэриһөөнь болюулжа эхилээ гэжэ мэдэхэдээ, Ленин тэрээндэ иигэжэ бэшээ. Бэеэ даагаад бодомжолдог хүнүүдые сагнахэ хэрэггүй, ажал хэрэгтэ ондоогоор хандадаг хүнүүдые ямараршьеб өөртэмни «эсэргүүсэн ородог» хүн гэжэ тооложо болохогүй.

Асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ коммунист бүхэнэй, тиигһэй тиитэрээ, һунгамал органой гэшүүнэй эдэбхитэйгээр хабаадажа, өөрынгөө эрдэм мэргэжэлдэ, дүй дүршэлдэ, партийна һэшхэлдэ үндэһэлэн, һанамжаяа хэлэдэг байхада ёһотойл хамтын хүтэлбэри хангагдаха болоно бшуу. Энэ халаа хамтаараа баталан абаһан шиидхэбэриин түлөө, тэрэниие дүүргэлгын түлөө һунгагдамал органой бүхы гэшүүдэй хамтын, мүн тус бүхэнэйнь харюусалгые дээшэлүүлхэ байна.

Ажалша бэрхэ хүн хооһон хубхай гоё гоё үгэнүүдэй дайсаниинь байдаг, хамтаараа хүтэлбэрилгые нюурай харюусалгатай ходо доо таарал-дуулха, революционно ёһоор, бүтэмжэтэйгөөр ажалладагаар, эхилһэн ажал хүдэлмэреэ эсэстэнь хүргэжэ шададагаар кадрнуудые хүмүүжүүлхэ шухала гэжэ Ленин һургадаг һэн. «Бодото хэрэг дээрэ, бүтээсэтэйгөөр ажаллаха гээшэ урая лозунг болоно» гээд «Совет засагай ээлжэтэ зорилгонууд» гэжэ статьягайнгаа түсэб дотор тэрэ тэмдэглээ һэн. Шэнэ экономическа политикын эрхэ байдалда Наркомюстын дүүргэхэ зорилгонууд тухай бэшэг соогоо Ленин иигэжэ онсолон тэмдэглээ һэн: «таһагуудые» хубаарилхагүй, тиигэжэ хойрог нобшо ябадалнар һамааруулхагүй, бодото революционно хүдэлмэриин түлөө коллегидэ ородог **коммунист** бүхэн нюурай харюусалгатай байха ёһотой. —эгээл энээниие Нарком түйлаха, энээниие түйлажа шадахаб гэжэ тодоруулан харуулха уялгатай». (44-дэхи том. 400-дахи хуудаһан).

Владимир Ильичэй энэ заабари ямар ехэ шухала удха шанартай зандаа үлөө гээшэб! Мүнөө «бүгэдөөрэн харюусалгагүй байдаг», ямар нэгэн хэрэгэй таһалдуулагдахада, зэмэтэй хүниинь олдодоггүй, хэнһээшье эрилтэ хэхын аргагүй байдаг ушарай зарим организацинуудта дайралдадаг байһаниинь элитэ.

Хирэ хирэ болоод гү, али компани шэнгеэр эрилтэ табидаг, гүйсэдхэлые шалгадаг бэшэ, харин тэдэниие партиин бүхы шатануудай хүтэлбэриин саг үргэлжын хуби болоһон лэ ушарта даалгагдаһан хэрэгэй түлөө хүн бүхэнэй харюусалга ехэтэй байлгые хангажа болохо байна гэжэ КПСС-эй дүй дүршэл харуулна.

Манай кадрнуудай хэр зүбөөр шэлэн олдожо, хубаарилан табигдаһанһаа, ямараар хүмүүжүүлэгдэһэнһээ хүдэлмэриинь ёһо гурим хамагай түрүүндэ дулдыдаха байна. Эндэ, мүн, ажабайдалай бусад һалбаринуудташье ленинскэ жэшээ, ленинскэ ёһоор хандалга угаа шухала һургаал болон үгэнэ.

Олониитын оюун ухаанда, зохёон байгуулхы хүсэндэ гүнзэгы ехээр этигэдэг Ленин хэнһээшье үлүү һайнаар арадай гүн дундаһаа оюун бэлигтэй хүнүүдые олоожо шададаг, тэдэниие зоримгойгоор дэбжүүлдэг, оролдосотойгоор үргүүлдэг, дэмжэдэг, тэдэнһээ гүрэнэй ажал ябуулагшадые хүмүүжүүлэн гаргадаг байгаа. «...Ажахын байгуулалтын талаар эгээн лэ эрхим хүдэлмэрилэгшэдые, нютагай болон ниитэ гүрэнэй хэмжээн соо тусхай, мүн юрын администраторнууд болон эмхидхэгшэдые шэлэн олохо хэрэгые үргэнөөр, түсэбэй ёһоор, гуримтайгаар болон **элитээр** табиха хэрэгтэй». (43-дахи том. 280-дахи хуудаһанда).

Нүхэдүүд, кадрнууд тухай асуудал партиин хүдэлмэридэ мүн гол һуури эзэлнэ гэжэ хэлэхэдэ болохо байна. Кадрнуудые шэлэн олохо, хүмүүжүүлхэ ябадал ниитэ партийна, ниитэ гүрэнэй хэрэг болгон табигдаха ёһотой гээд XXIII съезд дээрэ Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл хэхэдээ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев хэлэһэн байна.

Үйлэдбэриие, ниитын ажабайдалай бусад талые хүтэлбэрилгын мүнөө научна үндэһэ һуури дээрэ шууд сэхээр табигдаад байхада кадрнуудые бэлэдхэхэ, дэбжүүлхэ гуримые горитойгоор һайжаруулха, тэдэндэ бүри ехээр эрилтэ табидаг болохо, кадрнуудай асуудал шиидхэхэдээ партийна организацинуудай, олониитын һанамжые хүсэдөөр хараадаа абаха зорилго парти табина. Иигээд лэ байхада өөрынгөө һанаашаар бололдог, тушаал болоһон ушарнуудые зайсуулжа, мүн коммунизмын үзэл сурталда үнэн сэхэ, өөрынгөө хэрэг һайнаар мэдэдэг, олониитэтэй ходо доо холбоотой байдаг, абигдаһан зорилгонуудые дүүргэлгэдэ тэдэниие эмхидхэжэ шададаг хүдэлмэрилэгшэд хүтэлбэрилхы тушаалнуудта дэбжүүлэгдэхэ ёһотой гэһэн КПСС-эй XXIII съездын эрилтые дүүргэжэ болохо байна.

Хүдэлмэрилэгшэдтэ бодолгүйгөөр, тиихэдэ оройдоошье анхаралгүйгөөр хандалтые Владимир Ильич эрид шууд буруушаадаг тэдэниие үнэтэйдэ сэгнэдэг, тэдэндэ гамтай һайнаар хандадаг байха, шухала гэжэ һургадаг байгаа.

Түбэй газарта, мүн нютаг нютагуудта кадрнуудта үнэхөөрөөл ленинскэ ёһоор хандадаг болоод байнаб ди. Шуурятай муу, этигэл гүтэлдэр бэшэ оршон байдал бии болодог, харин зарим хүнүүдые бидлагуушалха, һаймһарха замда оруулдаг албадан захиралга, хараалта хадаралга бусалтагүйгөөр угы боложо байна.

Кадрнуудта тааруугүй буруугаар хандаха, үндэһэ баримтагүйгөөр һэлгэхэ ябадал гаргахагүйн хойноһоо нэринаар ажаглан хаража байхыень партийна организацинуудые партиин Центральна Комитет уялгална.

Ямар нэгэн шалтагаанаар даалгагдаһан хэрэгээ амжалтатайгаар дүүргэжэ шадахаяа болиһон, зүгөөр ондоо участогто үшөө туһа хэжэ шадахаар хүдэлмэрилэгшэдые һэлгэн табиха шухала болодог ушар заримдаа гарадаг гээшэ даа. Хүдэлмэрилэгшэ бүхэниие зүбөөр сэгнэхэ, тэрэнэй хүсые хэрэглэхэ, өөрынгөө шадабариие бүрин хүсэдөөр дэлбэлэн гаргалгадань хүдэлмэрилэгшэ бүхэндэ туһалха, зүгөөр тиихэтээ хамта гол ёһо баримталха, ажал хэрэгые таһалдуулхагүйн тулада тулюур түйгэн хүдэлмэрилэгшэдые хэрэгтэй болоходонь шууд сэхээр һэлгэхэ хэрэгтэй.

Этигэхэ, хүндэлхэ ябадалые эрилтэ ехээр табилгатай таарал дуулха гээшэ партиин кадрова политикын шухалын шухала гол ёһонуудай нэгэн болоно.

Ленин хүнүүдтэ угаа илдам зохидоор, анхарал ехэтэйгээд, намдуу түбшэнөөр хандадаг байгаа гэжэ мэдээжэ. Тэрээнтэй суг хүдэлһэн бүхы хүнүүдэй гэршэлһэнэй ёһоор тон шангаршье зэмэлхэдээ, Ильич хүниие доромжолдоггүй, харин тэд һөөргэ хүсэ шадалдаа, алдуу эндүүгээ заһаха арга боломжодо үнэмшэн этигэхэ ябадал тэрээндэ батзар түрүүлдэг байгаа бшуу. Забда сүлөөгүй байдагшье һаа, Ленин суг хүдэлдэг нүхэд тухайгаа, тэдэнэй бэеын элүүрэ энхэ болон өөһэдынь хэрэглэмжэ тухай оролдолго гаргаха саг хододоо олодог байһан юм. Зүгөөр тэрэ партиин политикые бэелүүлгэдэ, урда тээнь өөрынь хүндэлдэг, дурладаг хүнүүдэй һаад ушаруулдаг болоо һаань тиимэ хүнүүдтэй холбоо барисаагаа таһалжа хододоо шададаг байгаа.

Һанаа амар, оһол назагай, хойрог нобшо ябадалнуудтай ушархадаа Ленин эбсэшэгүй шанга байдаг һэн. Совет засагай хэмжээ ябуулгануудай дүүргэлтые һаатуулагшадта тэрэ илангаяа эбсэшэгүй, совет засагай дайсадта хайра гамгүй байдаг һэн.

Кадрнуудтай хэгдэхэ хүдэлмэриин эгээн шухала зорилгонуудай нэгэн хадаа коммунис үзэл сурталтайгаар, этигэл түгэлдэр, шууд сэхэ байха һанал бодолтойгоор тэдэниие хүмүүжүүлхэ ябадал болоно гэжэ XXIII съезд дээрэ онсолон тэмдэглэгдээ һэн. Ленинэй үндэрөөр сэгнэдэг байһан энэ шэнжэ шанарые хүдэлмэрилэгшэ бүхэндэ хүгжөөн хүмүүжүүлхэ, манай бүхы кадрнуудай өөрынгөө теоретическэ бэлэдхэл дээшэлүүлхэ, ленинизмые, КПСС-эй дүй дүршэлые шудалха ябадал бидэнэр түйлаха ёһотойбди.

КПСС-эй Центральна Комитедэй шиидхэбэреэр Ленинэй зохёолнуудай хүсэд суглуулбари хэблэн гаргагдаһан байна. Энэ хадаа соёл сурталай талаар Ленинскэ һургаалые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай. Хэблэн гаргагдаһан 55 том соо Ленинэй ухаан бодолой бүхы баялиг хамтадхан суглуулагданхай, тиихэдэ мянга гаран хүдэлмэри болон документ анха түрүүнээ толилогдоһон байха юм. Иимэ суглуулбариие хэблэн гаргалга манай партиин, уласхоорондын бүхы коммунис хүдэлөөнэй соёл сурталай-политическэ ажабайдалда элитэ ехэ ушар болоно.

Ленинизмые шудалха гээшэ ямар удхатайб гэхэдэ, тэрэниие ёһо тэдыгээр, миил сээжэлдэхэ бэшэ, харин ленинскэ һургаалай гол удхыень, тэрэнэй арга методые, хараа бодолыень ойлгохо, тэрэниие бодото хэрэг дээрэ бэелүүлжэ шадаха ябадал болоно.

Экономическа эрдэмые болон хүтэлбэрилтын шэнэ онол аргануудые шудалха гээшэ кадрнуудта угаа ехэ удха шанартай. Энээнгүйгөөр мүнөө арадай ажахын ямаршье һалбариие хүтэлбэрилжэ болохогүй.

«Хүнүүдые бэе тээшээ татадаг» хүтэлбэрилэгшэдэй шадабариие Ленин сэгнэдэг байгаа. Иимэтал албадан захирха онол аргануудые хэрэглэдэг хүнүүд тушаа тэрээндэ политическэ горитойхон асуудал даалган найдахань бэрхэтэй гээд тэрэ мэдэдэг һэн. Мүнөө парти ямар эрилтэ табинаб гэхэдэ хүтэлбэрилэгшэ бүхэн эмхидхэгшэ байхаһаа гадна, коллективые хүмүүжүүлэгшэ байха, Ленинэй һургаалые олониитэдэ тайлбарилан ойлгуулха, өөрынгөө үльгэр жэшээгээр, өөрынгөө бүхы ажалаар болон ябадалаар парти, арадай этигэл найдабариие харюулха ёһотой.

Мүнөө олониитын зохёохы үүсхэл эдэбхиин угаа ехэ удха шанартай болоод байхада, манай хүтэлбэрилхы кадрнуудта ленинскэ ёһоор шэнэ юумые обёорон мэдэлтые, үнэтэ дурадхал бүхэниие эршэтэй шангаар дэмжэхээр бэлэн байлгые эсэшэ сусашагүйгөөр хүмүүжүүлхэ гээшэ партийна организацинуудай сэхэ дүүргэхэ уялгань болоно.

Олониитын үүсхэлые, эдэбхи хэшээлые хүгжөөхэдөө парти зохёохы ажал хүдэлмэридэ олон миллион ажалшадые эдэбхитэйгээр хабаадуулна, ниитын хэрэгэй түлөө нангин дээдэ харюусалгаяа мэдэрхэ ябадал совет хүн бүхэндэ хүмүүжүүлнэ. Бодото ажабайдал, коммунизмын түлөө тэмсэлэй бодото дүй дүршэл коммунис ёһоор хүмүүжүүлгын эрхим һургуули болоно.

Соёл сурталай талаар хатуужал, ушар ёһо мэдэлгэ социалис байгуулалтын һайн һайхан нүлөөн доро бии болодог. Ажабайдалай бүхы һалбаринуудта социализмын гол ёһонуудай бүри хүсэдөөр, бүри шууд сэхээр бэелүүлэгдэхэ түдэм манай обществын шэнжэ шанартай таарал дахагүй бүхы юумэнүүд эрид шууд зайсуулагдадаг, манай соёл сурталай хүдэлмэри бүри үрэ ехэтэй болодог.

Коммунизм эдэбхитэйгээр байгуулдаг, Ленинэй агууехэ үзэл сурталай үнэн зүб байһанда гүнзэгы ехээр этигэдэг шэнэ хүниие хүмүүжүүлхэ гээшэ партиин соёл сурталай хүдэлмэриин гол зорилго болоно. Политическэ ушар ёһо һайнаар мэдэдэгээр, ажалда коммунис ёһоор хандадагаар, арадуудай ленинскэ хани барисаанай, советскэ патриотизмын болон пролетарска интернационализмын үзэлөөр, эмхитэй журамтай, юумэдэ гамтай байдагаар, ниитэ арадай баялигые арьбадхаха тухай оролдолгоор совет хүнүүдые парти хүмүүжүүлнэ.

КПСС-эй XXIII съездын документнүүдые болон шиидхэбэринүүдые, шэнэ табан жэлэй түсэб тушаа Директивэнүүдые гүнзэгыгөөр тайлбарилха, тэдэниие дүүргэлгэдэ ажалшадые өлсүүлэн эмхидхэхэ зорилго мүнөө партийна организацинуудай гол анхаралда табигдаһан байна. Пропаганда болон агитациин далайсые горитойгоор үргэдхэхэ, хэмжээень дээшэлүүлхэ, энээндэ партийна болон совет эдэбхитэдые хабаадуулха хэрэгтэй. КПСС-эй ЦК-гай тоосоото элидхэл соо онсолон тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, соёл сурталай хүдэлмэри манай бүхы партиин, бүхы коммунистнуудай хэрэг болоно.

Энэ хүдэлмэридэ ленинскэ ёһо гуримые батадхаха зуураа, олониитын һанамжада, соёл сурталай талаар эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэнь анхаралтайгаар хандаха, олониитэтэй үнэн зүбөөр, сэхэ руунь хөөрэлдэхэ, хурса асуудалнуудһаа далтирхагүй буруу һанамжа болон үзэл бодолнуудые шадамараар буруушааха тухай парти коммунистнуудта эрилтэ хэнэ. Харша нүлөөнүүдтэй, элдэб хуушанай үлэгдэлнүүдтэй, политикын газаа тээ байлгатай, социализмын агууехэ түйлалтануудые үндэһэгүйгөөр арсаха ябадалтай эрид шанга тэмсэлэй үедэ коммунис ёһоор ушар мэдэлгэ хатуужан батажадаг байна.

Буржуазна номнолдо эсэргүү, антикоммунизм болон антисоветизмдэ эсэргүү тэмсэлээ шангадхахыень съезд партиие зоригжуулаа. Бэеэ юрэл хамгаалха гээшэ бидэнэрэй, марксистнууд-ленинецүүдэй, шэнжэ бэшэ! Ажабайдалай үнэн ушар, үе сагай эгээн түрүү үзэл суртал манай талые баримтална. Бүхы түрүү хүн түрэлтэн манай тала баримтална. Мүн ерээдүйшье манай талада!

Ленинэй туг доро ябажа, эб найрамдалай, демократиин, национальна бэеэ даанхай байдалай социализмын түлөө тэмсэлдээ шэнэ илалта түйлахын түлөө!

Нүхэдүүд!

Октябриин илалтые, СССР-тэ социализм байгуулгые дэлхэйн революционно үйлэ хэрэгүүдэй таһаршагүй хубинь гэжэ, харин тиихэдэ манай партиие—дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй дайшалхы отрядуудай нэгэн мүн гэжэ агууехэ патриот, интернационалист Владимир Ильич Ленин харадаг һэн.

Энэ жама ёһото холбоо барисаае тайлбарилан, партиин, Совет гүрэнэй гадаадын политикын гол зорилгонуудые Ленин тодорхойлоо бэлэй. Тэдэнь гэхэдэ, СССР-тэ шэнэ общество байгуулхын тула эгээн зохид һайн эрхэ байдал байгуулха, бусад оронуудта боложо байһан революционно хүдэлөөе дэмжэхэ, эб найрамдалай түлөө шууд сэхээр тэмсэхэ ябадал мүн болоно.

Ленинэй хүтэлбэри доро бэелүүлэгдэһэн шууд сэхэ, уян нугархай гадаадын политика болбол тохёолдоод байһан хүрээлэлтые таһалха, олон оронуудтай экономическа холбоо барисаа болон дипломатическа харилсаануудые байгуулха, уласхоорондын байдалда эрхэ түгэс һуурияа эзэлхэ аргые дэлхэй дээрэ түрүүшын социалис гүрэндэ олгоһон шухала нүхэсэлнүүдэй нэгэн байгаа бэлэй.

Мүнөө Советскэ Союз болбол асари ехэ экономическа арга боломжотой сэрэгэй хүсэн түгэс гүрэн, этигэл найдамжатай союзнигуудтай, мүн дэлхэй дээрэ онсо ехэ нэрэ хүндэтэй, нүлөөтэй болоһон гүрэн мүн. Тиигээд мүнөөшье, түүхын шэнэ эрхэ байдалда гадаадын политикын ленинскэ ёһо гуримууд бидэндэ ехэ удха шанартай байһан зандаа. Юуб гэхэдэ, мүнөөдэршье манай арад Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ шэнги тиимэл һайн һайхан үг зорилгын түлөө тэмсэжэ байна. Энээниие КПСС-эй XXIII съезд дахинаа баталба.

Съездын болохоһоо холо урид СССР-эй гадаадын политическэ хараа шугамай хубилха байһан тухай буржуазин хэблэлдэ элдэб янзын тээлмэрдэлгэ бии боложо эхилээ һэн. «Гансаардан амяарлагдаха» тээшэ зүглэхэ юм гэжэ заримашуул баталаа һэн, бусадынь амгалан ёһоор зэргэ оршон байлгын хараа шугам дахинаа хараглаха юм гэжэ таамагаар хэлэдэг байгаа. Хэлээгүй юумэниинь угы...

Бухы юумэндэ өөрынгөө талаһаа хандадаг буржуазин номнолшод Совет ороной гадаадын политикын гол хараа шугам хубилдаггүй юм гэжэ ойлгохо аргагүй юм. Тэрэ хараа шугам болбол социалис гүрэнэй үг зорилгоор, манай арадай шухалын шухала эрилтэнүүдээр тодорхойлогдодог, социализмын аха дүү арадуудай болон бүхы дэлхэйн ажалшадай үмэнэ тэрэнэй интернациональна революционно уялгаһаа эшэ баримталдаг байна. XXIII съездын шиидхэбэринүүд дотор социализмын дэлхэйн байгуулалтые бэхижүүлхэ, национальна сүлөөрэлгын хүдэлөөе дэмжэхэ болон хүгжэжэ байһан залуу гүрэнүүдтэй бүхы талын харилсаа байгуулха, мүн ондо ондоо ниитын байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршон байлгын ёһо гуримые бэхижүүлхэ, дэлхэйн дайн сэрэгые сараха гэһэн партиин хэлбэришэгүй зориг хүсэл тодорхойлогдоо.

Хархис болон дайн сэрэгэй хүсэнүүдтэй эбсэшэгүйгөөр тэмсэхэ зуураа, Советскэ Союз уласхоорондын байдалые гуримшуулан һайжаруулхые, арсалдааа асуудалнуудые хөөрэлдөөнэй ашаар шиидхэхые, бүхы оронуудтай экономическа, научно-техническэ, культурын холбоо барисаае хүгжөөхые түйлана.

Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл дотор эб найрамдалай, уласхоорондын аюулгүйн байдалай хэрэгые бэхижүүлгэдэ шэглүүлэгдэһэн зохид һайн программа тодорхойгоор найруулагданхай.

Уласхоорондын асуудалнуудта манай партиин хандалга болбол шууд сэхээр, бодото байдалые үндэһэ болгон хандаха, эб найрамдалай, социальна хүгжэлтын хэрэгэй хуби заяанай түлөө ехэ харюусалгатай байһанаа мэдэрэн хандаха ленинскэ шэнжээр онсолон тэмдэглэгдэнэ. «Бидэнэр юундэшье, хэндэшье урбаагүйбди, нэгэшье худал юумые зүбтүүлээгүйбди, нюугаагүйбди, гасаланда дайрагдаһан нэгэшье хани нүхэртөө шадаха соогоо бүхы юумэөр туһалхаяа арсаагүйбди...» (том 36, 80-дахи хуудаһан). Энэл ушар аха дүү партинуудай, бүхы түрүү хүн түрэлтэнэй зүгһөө! манай политикые халуунаар дэмжэхэ ябадалые хангана.

XXIII съездын трибуна дээрэһээ КПСС-эй ленинскэ интернациональна политика тухай, колониальна дарлалтада, империалис зээрхэг түримхэй добтолгодо эсэргүү, эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ даанхай байһын түлөө, өөрынгөө хуби заяае өөрөө шиидхэхэ нангин эрхын түлөө арадуудай тэмсэлдэ Советскэ Союзай дүүргэһэн үүргэ тухай манай хилын саанахи нүхэдүүд зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэн хэлээ.

Вьетнамай ажалшадай партиин, Урда Вьетнамай сүлөөрэлгын национальна фронтын делегациие съездын ямар халуунаар угтаһаниие Кремлиин ордон соо байһан бүхы хүнүүд хэзээдэшье мартахагүй. Вьетнамай баатар арадай түлөөлэгшэд үгэ хэлэхэдээ, Америкын зээрхэг түримхэйшүүлтэй тэмсэхэдэнь манай туһаламжын шухала удха шанартай байһаниие онсолон тэмдэглээ, совет арадта, социализмын бүхы оронуудай арадуудта, коммунис партинуудта дайшалхы нэгэн һаналтай байһанайнь түлөө халуун баяр тэдэнэр хүргөө.

Америкын империалистнуудай ябуулгануудаар бүхы дэлхэй дээрэ дураа гуталга, зэбүүрхэлгэ үүдхэгдэн дэлгэрээ. Уласхоорондын байдалда нюдаргын хүсэнэй эрхын зонхилон байлгатай, харин эзэмдэгшэдэй зүгһөө буу зэбсэгэй хүсөөр өөһэдынгөө гурим байгуулха, городууд болон тосхонуудые зэрлиг ёһоор бомбодохо, хүн зоной амгалан ажалай аша үрые угы хэхэ болон эхэнэрнүүдые, үбгэд, ухибуудые алаха ябадалтай хүн түрэлтэн эбсэжэ шадахагүй байна.

США-гай зээрхэг түримхэй добтолгые усадхаха, Вьетнамай Демократическа Республикын газар бомбодохые болихо, Урда Вьетнамһаа Америкын сэрэгые гаргаха, доторойнгоо хэрэгые өөрөө шиидхэхэ арга боломжо Вьетнамай арадта олгохо —иимэл даа XXIII съездын мэдүүлгэ дотор нэгэн һаналаар абтаһан КПСС-эй хатуу шанга хараа шугам. Бүхы аха дүү партинуудай хараа шугам мүн лэ иимэ. Вьетнам арадай үнэн сэхэ хэрэгэй илан мандаха байһандань ямаршье һэжэг байхагүй. Арадууд империализмын зүгһөө хүсэ ехэтэй, мэхэ гохотой зайдантай ушарһан зандаа гэжэ һүүлэй жэлнүүдэй үйлэ хэрэгүүд дахинаа эли тодоор харуулна. Капитализмын ниитэ кризисэй гүнзэгырэл, тэрэнэй зүрилдөөнүүдэй хурсадалга монополис буржуазин хорото аашые шангадхана. Ангиин тэмсэлдэ өөрынгөө байдал хамгаалхые һэдэжэ, мүн тиихэдэ болохо һаань, гээһэн юумэеэ бусаахые һэдэжэ, Америкын империализмаар толгойлогдоһон дэлхэйн харьхис хүсэнүүд аюултай һүжэрөөлтэ, гэмтэ ябуулгануудые үүдхэнэ. США-гай империалистнууд Африкын, Азиин, Латинин Америкын олон оронуудай дотоодын хэрэгтэ бүдүүлигээр оролсоно, арадта эсэргүү нюуса үгэсэлдөө болон засаг һэлгэхэ ябадалые эмхидхэнэ. Дайн сэрэгэй аюултай гуламта бүри ехээр боложо байһан Баруун Германида үһөө хяһаагаа абаха гэһэн ба милитаризмын ургалтые дэмжэнэ.

Эдэ бүгэдэ хадаа саг үргэлжэ һэргэг байхые бидэнһээ эринэ. Империализмын зээрхэг түримхэй булэгүүд уласхоорондын түгшүүритэй шангадхана тэһэн бэримтаһаа тодорхой тобшололнуудые хэхэ зуураа, парти, совет арад манай Эхэ ороной бэеэ хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлнэ. Советскэ Союзай Зэбсэгтэ хүсэнүүд социализмын түйлалтануудые найдамтайгаар хамгаалхаар, ямаршье зээрхэг түримхэйшүүлдэ хатуу шанга сохилто үгэхөөр ходо доо бэлэн.

Революционно, сүлөөрэлгын хүдэлөөн түйлалта бүхэнөө шэрүүн шангаһан тэмсэлэй, ангиин хатуу тулалдаануудай ашаар бэелүүлхэ юм гэжэ Ленин урид хараалаа һэн. Социализмын хэрэгэй түүхэдэ үнэн зүб байһанда хэлбэришэгүйгөөр этигэхэ, амжалта болон хохидолнуудаа хараадаа абан, түйлаһан үрэ дүнгүүдээ бодото зүбөөр сэгнэхэ, тодорхой оршон байдал бүхэндэ ажал ябуулгынгаа эгээл үнэн зүб хараа шугамые олохо хэрэгтэй гэжэ Ленин һургадаг һэн.

Мүнөө үе сагай оршон байдал болбол империализмда эсэргүү тэмсэлэй боложо байһан бүхы гүби газарта революционно хүсэнүүдэй эдэбхиие дээшэлүүлхэ, тэрэнэй нягта жагсаалые, дайшалхы нэгэдэлые бэхижүүлхэ эрилтэ табина гэжэ дэлхэйн коммунистнууд тоолоно. Имагтал тиимэ аргаар империализмын зээрхэг түримхэй бүлэгүүдэй ябуулгануудые болюулжа болоно, арадуудай сүлөөрэлгын тэмсэлые дараха тэдэнэй аргые усадхажа, термоядерна дайн саража болоно. Имагтал тиимэ аргаар демократиин, национальна бэеэ даанхай байдалай, социализмын агууехэ хэрэгые урагшань дабшуулжа болоно.

Центральна Комитедэй тоосоото элидхэл дотор, съездын шиидхэбэринүүд соо бүгэдын дайсанда эсэргүү тэмсэлдэ революционно хүсэнүүдые нэгэдүүлхын түлөө бүхы хүсөөрөө оролдохо гэһэн шэнэ уряал зэдэлнэ.

Арсалдаануудай хурсадалгада, коммунис хүдэлөөнэй хубааран униалгада найдаһан манай дайсад мүнөө энэ найдалгынгаа буруу һурэһые нюунагүй. Тэдэнэр совет коммунистнуудай ямаршьеб «шүтэгшэд шанги тэсэмгэй» байһан тухай, добтолгодо үсэд нэтэрүүгээр харюу үгэхэгүй шэнгеэр, харин жагсаахые урялхэ ябадалаа үргэлжэлүүлһээр байдаг тухайнь мэхэ гохотойгоор хэлэдэг болонхой.

Тиимэл даа, марксизм-ленинизмын үндэһэ һуурида Москвада болоһон 1957, 1960 онуудай Зүблөөнүүдэй шиидхэбэринүүдэй үндэһэ һуурида тушаглаһан коммунистнуудай жагсаал болбол манай Ленинскэ партиин шууд сэхэ хараа шугам мүн. Энэ хараа шугам хадаа социализмын, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй хуби заяанай түлөө КПСС-эй харюусалгатай байһанда, мүн үнэн зүб ба хүсэ шадалтай байһанаа мэдэрһэндэ үндэлэнэ.

Коммунистнуудай, бүхы революционернүүдэй, хүгжэлтын ба эб найрамдалай түлөө тэмсэгшэдэй ажал ябуулгын нэгэдэл манай үе сагай шухалын шухала эрилтэ мүн. Энэ эрилтэ коммунис хүдэлөөнэй отряд бүхэндэ үндэр харюусалга даалгана. Манай ленинскэ парти өөрынгөө харюусалгые бүрин мэдэрнэ гэжэ КПСС-эй XXIII съезд харуулаа.

Али нэгэн политикын үнэн зүб байһые имагтал бодото хэрэг гэршэлдэг юм. КПСС-эй XX, XXII съездүүдэй дотоодыншье, мүн уласхоорондын хэрэгүүдээршье хараалагдаһан хараа шугамые шууд сэхээр бэелүүлгэ, хүгжөөлгэ гайхамшагта үрэ дүнгүүдые түйлаа. СССР-эй экономическа хүсэ шадалай хэлбэришэгүйгөөр ургалта, Совет ороной ниитын, гүрэнэй байгуулалтын бэхижэл, уласхоорондын байдал дээрэ Советскэ Союзай нэрэ хүндын ба нүлөөнэй ургалта—эдэ бүгэдэ болбол манай партиин политическэ талаараа хатуужаһанай, сэсэн мэргэн байһанай эли тодо гэршэ мүн.

Коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудтай аха дүүгэй һаналаа нэгэдэлые бэхижүүлхэ, тэдэнтэй суг хамта уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй гол шухала хараа шугам бэелүүлхын түлөө тэмсэхэ гэһэн КПСС-эй хубилашагүй оролдолгые XXIII съезд баталаа. Дэлхэйн коммунистнуудай үзэл сурталай-политическэ жагсаал хадаа баруунай ба «зүүнэй» ревизионизмда эсэргүүгээр, стратеги болон тактикын ленинскэ ёһо гуримуудые хазагайруулгада эсэргүүгээр марксистнууд-ленинецүүдэй эбсэшэгүйгөөр тэмсэхые заажа үгэнэ. Съездын трибуна дээрэһээ аха дүү партинуудай түлөөлэгшэдэй зүгһөө энэ хараа шугамые нэгэн һаналтайгаар дэмжэһэн ушар социалис хани харилсаанай, бүхы революционно, сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй гол эрилтэнүүдтэй тэрэ хараа шугамай таарал дан байһан тухай эрхим һайнаар хэлэжэ үгэнэ.

Нүхэдүүд!

Уласхоорондын революционно хүдэлөөнэй ударидаха хүсэн социализмын дэлхэйн байгуулалта мүн болоно. Советскэ Союзай, социализмын бусад оронуудай амжалта бүхы дэлхэйн ажалшадта зоригжуулхы үльгэр жэшээ боложо үгэнэ. Энэ амжалта болбол капиталис оронуудай хүдэлмэришэн ангиин политическэ хүсэ шадалыень ехэ болгоно, өөрынгөө ажабайдалай эрилтэнүүдэй, түрүү үг зорилгонуудайнгаа түлөө арадуудай тэмсэлдэ бүри һайн оршон байдал байгуулна, шэнэ эрмэлзэл түхеэнэ.

Тиимэ дээрэһээ социалис хани харилсаанай хүсэ шадалые, жагсаалые бэхижүүлхэ тухай оролдолго манай партиин, Совет гүрэнэй гадаадын политическэ ажал ябуулгада гол һууринуудай нэгые эзэлнэ. XXIII съездээр тодорхойлогдоһон хараа шугамые бэелүүлэн, бидэнэр социализмын дэлхэйн байгуулалтын гүрэнүүдтэй Советскэ Союзай байгуулһан политическэ, экономическа, культурна холбоо барисаае саашадааше хүгжөөхэбди, тэрэнэй нэгэдэлые, хүсэ шадал болон нүлөөень бүхы хэмжээгээр бэхижүүлгэдэ туһалхабди.

Мүнөө олониитэ зон социализм тухай гансахан марксис номуудаар ба хүдэлмэришэдэй партинуудай программануудаар сэгнэхэ бэшэ, мүн нэн түрүүшээр дүй дүршэлөөр сэгнэдэг болохо гэжэ Октябриин революциин һүүлээрхэн Ленин тэмдэглээ һэн. Түрүүшээв манай арадай, һүүлээрнь социалис замда ороһон бусад оро-

нуудай арадуудай шэн
ажалай ашаар социализм
питализмһаа арсашагүй
хүсэтэй, экономико болон
түрые түргөөр хүгжөөхэ
арадууд болон гүрэнүүдэй
шэнэ ёһоной харилсаануу
тооха аргатай гэжэ бодото
дээрэ баталагдаа.

Социализмын зохёон байгу
га боломжые улам хүсэл
элирхэйлхэ, үгэхэ, үйлэ
жөөхэ арадай ажаһууд
лон культурна хэмжээень
бэришэгүйгөөр дээшэнь
талаар тэрэнэй булюу һ
сэ шадалыень сахин байх
гадна, улам ехэ болгохо—эн
манай үе сагай бодото револ
агуу ехэ зорилгонуудай нэгэ

Дэлхэй дээрэ түрүүшын
обществын али бухы
түйлаха хэрэгые өөрынгөө
пиональна үялга дээрэ манай
тоолоно. Энэнь Ленинэй заха
ринуудтай бүрин зохилдоно.
тэ коммунизм байгуулгэ
революционно үйлэ хэрэг
арадай оруулжа байһан гол
мүн болоно.

Аха дүү партинууд иигэжэ
на: совет арадай амжалта
най амжалта мүн. СССР-тэ
низм байгуулгада түйлагдаһан
илалта бүхэн империализм
тикоммунизмда сохилто мүн.
низмын үшөө нэгэ илалта
үндэр сэгнэлтэ болбол манай
хэрэгэй илан мандалгада шэн
лалтануудые бэелүүлгэдэ ком
нуудые, бүхы совет хүнүүды
жуулна.

Нүхэдүүд!

Хэды һара болоод бидэнэр
Октябриин социалис револ
нээһэн шэнэ үе сагай табилд
дэ орохомнай.

Октябриин хубисхалһаа хойш
хэйн шэг шарай танигдаш
хубилаа. Социализмын дэлхэй
гуулалтын бии болоод, хүгжэл
һан ушар, колониализмын һ
уласхоорондын коммунис
нэй мүнөө үе сагай эрх
лөө ехэтэй политическэ хүсэ
һон ушар—эдэ бүгэдэ лени
агууехэ үнэн хэрэгые батаа
шална.

Ленинэй туг доро ябажа
эгээн дээдэ үг зорилго—ком
тээшээ дабшаха харгы замдаа
ла шатануудые үнгэрөөдэ
табан жэлэй үедэ бидэнэр энэ
улам урагшаа дабшахабди.

Октябриин революциин 50
ойе, Ленинэй түрэһөөр 100
бухы коммунистнуудай, манай
ной бухы ажалшадай ш
илалтануудаар тэмдэглэхэ
дань парти батаар этигэнэ.
хэрэгэй түлөө тэмсэхэ, Лени
гээр ажаһууха гээшэ мүнөө
нэрэтэ, совет хүнүүдтэ,
XXIII съездын шиидхэбэр
дүүргэхын тула бухы хүсэ
эрдэм ухаагаа үгэхэ гэһэн
юм.

Агууехэ совет арад, тэс
шалхы манлай—Ленинэй ба
алдарта Коммунис парти
даха болтогой!

Хэтэ мүнхэ, бүгэдые илалта
люционно һургаал, эб найрам
демократиин, национально-сү
гын, социализм болон комму
түлөө тэмсэлэй хүсэн түгэс
марксизм-ленинизм мандаха
гой!

(Нүхэр Н. Г. Егорычевой
хэхэдэ үни удаан альга
боложо байгаа).

Совет-Сириин хэлсээн баталагдаа

Совет-Сириин хүтэлбарилэгшэдэй хөөрэлдөөнэй амжалтатайгаар дүүрэһэнэй эсэстэ, апрелиин 22-то Кремль соо Советскэ Союзай, Сириин Араб Республикын хоорондохи экономическа харилсаа холбоон тухай хэлсээн баталагдаба. Энэ хэлсээндэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, Сириин Араб Республикын премьер-министр Юсеф Зуэйн гэгшэд гар табяа.

(ТАСС).

ТАСС-ай мэдээсэл

ҺАРЫЕ ТОЙРОН ДАБШАДАГ ХЭМЭЛ ОДОН НИИДЭЬЭЭ

Һарые тойрон дабшадаг түрүүшын хэмэл одон, «Луна-10» гэжэ автомат станци. Һара шадарай хизаар дайдые, һарые шэнжэлхэ программаяа дүүргэжэ үргэлжэлһөөр.

Энэ хэмэл одон апрелиин 22-ой 11 час 20 минутада 2 миллион үлүүтэй километр зайда ниидэн, һарые 150-дахяа тойробо. Хэмэл одонтой радио холбооной 83 сеанс хэгдэжэ, замайнь хэмжээн тодорхойлогдоһон, научна мэдээнүүд абтаһан байна.

Һарые тойрон дабшадаг хэмэл одонтой тогтууритай һайн холбоон бэелүүлэгдэнэ. Телеметрическэ мэдээнүүдые шэнжэлхэдэ, хэмэл одон дээрэ тодхогдоһон ... хы оньһон түхеэрэлгэнүүд һ... гүй һайнаар хүдэлнэ. Прибор... дай таһалга соохи дараса ба ... пература хараалагдаһан хэм... гоо ябана.

Хэмэл одонһоо абтаһан нау... мэдээнүүд шэнжэлэгдэжэ ... хай.

Коммунис партиин, Совет ... рэнэй үндэһэ һуури табигша В... димир Ильич Ленинэй түрэ... 96 жэлэй ойе тэмдэглэн, м... дэр, апрелиин 22-ой 12 час ... минутада, һарые тойрон ни... дэг түрүүшын хэмэл одон ... һээ партийна гимнын «Инте... ционалай» иргуу аялга ... наа дамжуулагдан ханхина...

СВЕРДЛОВСКО ОБЛАСТЬ. Асбест шанаржуулгын талаар орон дотороо эгээн ехэ фабрика Асбест хот... баригдажа байнхай. Энэ жэлэй һүүл багта ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдана.

Шэнэ фабрикань 12 миллион тонно асбестын зүйл шанаржуулан болбосоруулха юм. Зураг дээрэ: ... бестын руда шанаржуулха корпус хабсаргагдажа байна.

ТАСС-ай фотохроника.

АЛХАМАА ҮРГЭДХӨӨГҮЙДӨӨ БИРАХАГҮЙ

Нүүдэл редакциин Хяагтын аймагаар ябаад, Зэдын голдо буухада. «Октябрьский» совхозой тала дайда дэлгэржэ харагдана. Энэ ажахын сабшалангай эхэнхи хубинь Сэлэнгэ, Зэдэ мүрэнүүдэй аралнуудта байдаг. Тиимэһээ жэл бүри ажахы нилээд олон гектар сабшалан үерэй уһанда абтана.

«Октябрьский» совхоз хонин һүрэг олонтой. Мүнөө үедэ 45 мянган томо хонид, 20 мянган түлгэ, хурьганууд түрэлогдоно. Жэл үнгэрхэ тудам ниитын мал һүрэг олошоржол байнхай. Малай тоо олошорходо, үбһэ тэжээлшье ехээр бэлдэгдэхэ байһаниинь элитэ. Теэд энэ талаар ямар асуудал шиидхэгдэнэ хаб? Бидэнэр иигэжэл һонирхоһон байгаабди. Совхозой директор нүхэр П. Тарабукинһаа: «Ниитын малай үбэлжэлгэдэ хэды шоһон үбһэн бэлдэгдэжэ абтахаар бэ?» гээд асуухада:

— Душэн таба мянган центнер үбһэн хэрэгтэй,—гэнэ.

Теэд мүнөө тус совхоздо өөһэдэнэй арбаад мянган центнерээр бага үбһэн бэлдэгдэдэг. Тэрэнэйнь үшөө нилээд хуби совхозой бусадһаа ондоо газарһаа, хэдэн олон модоной газарта сабшагдажа абтана. Энээниие ураша совхозой сабшалан ёһотоо харалгадэдэгүй, ээ эхигүй орхигдошоһон. Энээн тухайгаа нүхэр Тарабукина нюултагүйгөөр хөөрэнэ.

Совхозой директор байдалаа зүбөөр лэ ойлгуулхые оролдоно. Энэнь гайхалгүй. Мүнөө үедэ тус ажахыда 5 мянга гаран гектар сабшалан бии. Нёдондо тэдэнэйнь гектар бүриһөө 5,5 центнер үбһэн абтаба. Бахахан лэ гээшэ. Тоолон гаргахада, энэ ажахыда 45 мянган центнер үбһэн хэрэгтэй гэлэй. Теэд бүхы сабшалан дээрэһээ гектарай хэды центнер үбһэ ноогон хураагдаа һааб, хэрэгтэй болохо үбһэнииинь абтахаа бэ? Гектар бүриин 8 центнер үбһэ хураагдаа хада, ниитын мал үбһөөр дутамаггүй ондо орохоор юм. Иимэ урасатай совхозой сабшалангһаа абтахаар гү? Оролдоо хада абтаха, абтажашье байна. Уранда 10 центнерээ хүргагдаһан байна. Тиихэдэ нёдондо яахадаа багадагүй? Энэнь шалтагаантай. Сабшалангайнь олохон гектар хурагалагдаагүй орхигдошоһоншье байна. Шалтаг мүтаһагүй сабшалангаа абтаһан ушаршье гарна. Тиигээд ла бүриһөө оройдоол 5 центнер үбһэн абтаһан болоо ха юм.

Үшөө саашань хөлэебди. Нёдондо яахадаа зарим участогуудай үбһэн сабшагдажа абтаагүйб? Үбһэндэ оройтожо орогдоо. Тиигээд бороо хура ехэтэй байжа, арал дээгүүр байһан үерэй уһанда абтаа ха юм. Энээнһээ гадна, совхозой гол сабшалан хэдэншье даалгагдаагүй. Луговодой сааг үргэлжэлээ хүдэлгэн звенонууд байгаагүй. Сабшаланай газар отделени бүхэндэ хубаарилагданаа. Харин отделени эрхилэгшэд: «Энээнгүйгөөр ажалын бүтэг» гэһэн шанги, хамаг ехэ баялигаа хайра гэжэ үзэжэ бшуу. Иимэл даа...

Мүнөөшье энэ совхозой сабшалан зэргүй занда. Луговодуудай звенонууд нёдондошье байгаагүй. Мүнөөшье үгы гэхээр. Оройдоол хоёр звено эмхидхэгдэнэ һэн гэжэ гаагдаһан. Тэдэ звенонуудта 170 гектар сабшалан даалгагдаа юм байна. Бэшэ хэдэн мянган гектар сабшалангынь хаанаб?! Ээзгүй.

Луговодуудай звенонууд олоор эмхидхэгдэхэ арга байна ха юм. Тиигээ һаань. сабшалангай үтаса дээшэлхэ байгаа. Энээнии холоһоо жэшээ абажа харуулалтагүй. Энэ хүдэлгэе хоёр луговодой звено ажалтай табигдаһан. Луговод нүхэр Протасов ниин 17,5 центнер үбһэ хураагаа. А. Симоненко даалга участогаа һайжар үйдалжа, гектарай 12,5 центнер үбһэ хураагаа. Хэрбээ совхозой ехэнхи сабшалан иимэ хүнүүдтэ даалгагдажа үгтэһэн байгаа, ниитын малда хэды ехэ үбһэн абтаха! Хоёр сабшалан дээрэһээнь 40 гаран мянган центнер үбһэн хураагдаахаар тэдэ эхэ аллуу болохогүй.

Мүнөө жэлдэ энэ совхозо агроном-луговодой тушаалта ажал бии болгогдонхой. Тэрэниие агроном Прокопий Иванович Балдаев дааха байдаг. Сатанагүн Тельманай нэрэмжэтэ колхозой жэшээгээр иимэ тушаалта ажал бии болгогдоһониинь һайшаалтай. Тиигэжэ энэ хабар сабшалан һайжаруулха талаар зарим тэды хүдэлмэри хэгдэнэ. Наг шөбхэ зөөхэ тусгаар отряд эмхидхэгдээ. Энэ хабар нилээд олон гектар сабшалан дээрэ аммиагай уһа, өнгөөшье минеральна удобрени гаргагдаха юм. Нёдондонэйхиноо хоёр дахин ехэ наг шөбхэ сабшалан дээрэ гаргагдаха, түзэгсүүлэгдэхэ хараалагдана.

Теэд энэнь түрүүшын алхам. Тиигээшье һаа, саашадаа үшөөл үргэн алхам хэгдэхэ ёһотой. Юуб гэбэл, совхозой агроном-луговод өөрынгөө мэдэлдэ үсөөн луговодуудтай байна. Звенонуудые олон болгоо һаа, ажалые гараха, харин сабшалан гамшалые улам хайрлагдаха байгаа. Минеральна удобрениин ехэ хэрэгтэй. Тобшоор хэлэхэдэ, партийна комитедэй үгтэһэ хэмжээ абтаха ёһотой.

А. ДЕРИГЛАЗОВ, А. РЫЖКОВ,
нүүдэл редакциин тусхай корреспондентнүүд.

Үхибүүд ажалай замда гарана

Ургажа ябаа залуушуулые зүбөөр хүмүүжүүлгэдэ манай орон доторо илангаяа ехэ анхарал хандуулагдана. Тиимэһээ тэдэнэр һурахые, бэлиг шадабаряа туршан шалгаашье аргатай. Эсэгэ ёһоной анхарал хандуулангүй байхын аргагүй. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр ахамад үедэйнгөө хэжэ байһан ажал хэрэгыень саашадань дамжуулан абажа, агуу Ленинэй заяаһан заабариие һэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхэ үетэн болоно. Энээн тухай һая КПСС-эй XXIII съезд дээрэ дэлгэрэнгыгөөр хэлэгдэһэн, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие эрид һайжаруулха гэһэн шудал онсоор табигдаһан байна. Энэ анхаралынь юун дээрэһээ харагдааб гэхэдэ, ургажа ябаһан залуушуулые олоор һургаха ба арадай ажахыда хабаадалсуулжа, ажалда һуралсуулхэ гэһэн тогтоол КПСС-эй ЦК болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет һаяхан абаһан юм.

Дунда һургуули дүүргэһэн үхибүүд зайгуултажа ябаха ёһогүй бшуу. Энэ жэлдэ 8-дахи, 10-дахи болон 11-дэхи классуудые олон хүбүүд дүүргэхэнь. Бултандань мэргэжэл хэрэгтэй. Тиимэһээ зүбөөр түбхинүүлхэ шухала.

Парти, правительствын тогтоолой ёһоор ургажа ябаһан залуушуулаймнай заримань һургуулияа саашадань үргэлжэлүүлхэ, энээндэнь бидэ шадал соогоо туһалха байнабди.

Энэ жэлдэ 8-дахи класс дүүргэгшэд дунда гү, али профтехучилищи болон тусхай һургуулинуудта һуралсаха аргатай болоно.

Гүрэнэй туһаламжын ашаар үнгэрһэн долоон жэлэй туршада (1959—1965 он) манай республикада 27950 үхибүүдэй һураха һургуулинууд, 16 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай хамтын байра, һуралсалай мастерской ба багшанарай байха 293 дүрбэлжэн метр талмайтай байранууд баригданхай. Гадна колхоз, совхоз болон предприятинуудай хүсөөр һургуулиин 207 байра, 286 классна комнато, 74 интернат, һуралсалай 120 мастерской, 52 спортзал баригдаа.

Һургуулинуудта али зэргээр хамжалсажа байһан ажахынууд, предприятинууд яһала олон юм. Тиигэшье һургуулинууд байраар дутана. Һурагшадай 35 процентнь хоёрдохи халаанда һуралсана. Дала[illegible]н һургуули заһабари хүүлэхээр болонхой.

Колхоз, совхоз, предприятинуудай болон ондоо тээһээшье мүнгэ хэлжэ, һургуулинуудые олоор бариха үүсхэл үргэнөөр дэмжэхэ шухала. Энээн талаар промышленна предприяти, барилгын организацинууд бага бэшэ туһа хүргэхэ аабза гэжэ найдагдана. Тиигэнгүй аргагүй. Юуб гэхэдэ, үхибүүднай жэл бүри жэлдэ олошоржо байна бшуу. Долоон жэлэй туршада (1959—1965 он) һурагшадай тоо 63 процентээр олошороо.

Найман жэлэй һургуулинуудые дунда һургуулинууд болгохо. Тиимэһээ һуралсалай байранууд үргэдхэхэ, 60-һаа үсөөн бэшэ классна комнатагууд түхеэрэгдэхэ, зарим нютагуудта шэнэ һургуулинууд баригдаха байна. Нютаг бүхэнэй арга боломжонуудые хаража үзөөд, мүнөө аймагуудай исполкомууд түхеэрэлгын хүдэлмэри хэнэ, һэльбэн һэдхэгдэхэ һургуулинуудай проект түсэбүүдые зохёоно.

Дунда һургуулинуудай интернадта мүнөө байра дутамаг. Иимэ байдал усадхахын тула бии байһан арга боломжонуудаа зүбөөр хэрэглэхэ зэргэтэйбди. Илангаяа Улаан-Үдын хүдөөгэй, Хяагтын, Яруунын, [illegible]ын аймагуудай байдал анхарагдаха ёһотой.

Бүгэдэндэ хабаатай шухала хэрэг

Хүбүүд, басагаднай бултадаа һургуулитай болохые эрмэлзэнэ бшуу. Энэ жэлдэ 8-дахиие дүүргэгшэдэй олонхинь техникум, профучилищида һуралсаха. Гадна тэдэнэй 20 процентнь ажалда орохо һанаатай. Энэ зүб гү? Үгы. буруу гэжэ һанамаар. Үе сагаймнай эрилтэ мүнөө тад ондоо болонхой. Тиимэһээ залуушуулнай бултадаа һураха зэргэтэй. Иимэ эрилтэ КПСС-эй XXIII съезд табина. Гэгээрэлэй эмхинүүд ойлгууламжын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха уялгатай болоно. Энээндэнь эдэбхитэд, олон тоото түрэлхид туһалха аабза.

Манай республика дотор энэ жэлдэ нёдондонойхиһоо дүрбэ дахин олон үхибүүд дунда һургуули дүүргэхэ юм.

Дээдэ һургуулида олон хүнэй орохо дуратай байһаниинь ойлгосотой. Теэд иимэ арга боломжо мүнөө дээрээ үгы. Дунда һургуули дүргэгшэдэй оройдоо 30 процентнь республикын дээдэ һургуулинуудта орохо аргатай байха. Бэшэнинь ажалда орохо ёһотой. Хамтадаа 8 мянган хүниие ажалда оруулха болонобди. Эдэнэрэй 1678 хүн промышленностьда, 3110 хүн хүдөө ажахыда, 395 хүн транспортда, 430 хүн барилгада, 1720 хүн хангалгын эмхи зургаануудта, 667 хүн арадай ажахын бусад һалбаринуудта ажалда оруулагдахаар хараалагдана.

Һургуули дүүргэгшэдые һургаха, мэргэжэлтэй болгохо ёһотойбди. Механизаторнуудай, хүүгэдэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй курсануудта, худалдаа наймаанай ниитын эдеэ хоолой хүдэлмэрилэгшэдэй курсада 2 мянга гаран хүн һуража байна.

Энэ жэлдэ дунда һургуули дүүргэхэ бүхы үхибүүдые ажалда оруулха арга боломжо манай республикада бии гээшэ. Город, аймаг, һургуули бүхэн өөһэдынгөө хүбүүд, басагадые промышленна предприятинуудтаа, барилгада болон бусад организацинуудтаа, колхоз, совхозуудтаа ажалда оруулха зэргэтэй.

Мүнөө аймагуудта, районуудта һургуули дүүргэһэн залуушуулые ажалда оруулха тусхай комиссинууд байгуулагданхай. Эдэ комиссинууд предприяти, ажахы, эмхи зургаан бүхэндэ үхибүүдые һургаха, ажалда оруулхаар хараалжа хубааха ёһотой. Энэ хараа түсэбые колхоз, совхозууд, предприяти болон организацинуудай бэелүүлжэ эхилхээр саг ерээ. Тиихэдэ предприятинуудта шэнэ хүнүүдые абахын тулада һайнаар бэлдэхэ, байра байдалынь, эдеэ хоолыень эмхидхэхэ тухай бодомжолхо шухала.

Хүдэлжэ байһан предприятинуудта шэнэ цехүүд болон участогуудые нээжэ, залуушуулые ажалда абаха тухай КПСС-эй ЦК, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1966 оной февралиин 2-ой тогтоол соо заагдана. Энэ тогтоолой ёһоор 18 хүрөөгүй залуушуулай хүдэлмэридэ ороһон түрүүшын дүрбэн һара соо ажалайнь нормо бусад хүдэлмэришэдэйхиһөө бага болгохо эрхэ предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ үгэхэ гэжэ энэ тогтоол соо хэлэгдэнхэй. Зүгөөр энэ нормонь 20 процентһээ доошоо орохо ёһогүй.

Республикын профессионально-техническэ һуралсалда олон хүн һургагдаха, нёдондонойхиһоо 1400 хүнөөр олон байха юм. Тэрэнһээ гадна 250 хүнэй багтаамжатай үшөө нэгэ училищи нээгдэхэ. Предприятинуудай мүнгэ зөөрөөр 750 хүн курсада һургагдахаар хараалагдана. Хамтадаа профессионально-техническэ һуралсалда 4600 хүбүүд, басагад һураха, эдэнэй мянга гараниинь дунда һургуулиһаа ерэхэ болоно. Профессионально-техническэ һуралсалай управлени, тэрэнэй харьяата предприятинууд бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри хэхэ болоно. Залуу хүдэлмэришэдтэ һуралсалай байра байдалай зохихо эрхэ байдал байгуулха тухай, һургуулиин байшан, хамтын байра барихаһаа эхилээд, ехэ бэлэдхэл хэрэгтэй.

Һургуули дүүргэгшэд нэн түрүүн ажал хэхэ шадабаритай болохо ёһотой. Тиихын тулада эдээниие ажал хүдэлмэриин эрхэ байдалтай танилсуулха, мэргэжэлтэд болон түрүү хүнүүдтэй уулзалга эмхидхээ һаа, туһатай байха һэн.

Мүнөө республикын һургуулинуудта 4 мянга шахуу хүбүүд, басагадые хүдөө ажахын мэргэжэлдэ, 2500 гаран хүниие промышленностиин мэргэжэлдэ һургажа байна. Эдэнэр малшадай, таряашадай, трактористын, токариин, оёдолшодой, шофёрой мэргэжэлтэй болохо юм. Эдээниие ажалда оруулхадаа, энэ мэргэжэлыень хараадаа абалсаха шухала.

Улаан-Үдын «Электромашина» завод залуушуулые һайнаар угтажа, ажалда абадаг гуримтай. Жэл бүри 30—40 хүбүүд, басагад энэ заводто ородог. Залуу хүнэй хүдэлхэеэ ерэхэдэнь, комсомолой комитет заводойнгоо һайн һайхан ёһо заншалтай танилсуулдаг, шэлэһэн мэргэжэлээрнь зүбшэл заабари үгэдэг, мэргэжэлээ, эрдэмээ дээшэлүүлхынь тулада туһаламжа үзүүлдэг — иимэ һайн гуримтай юм. Энэ заводто хүдэлмэришэдэй ниитын бюро хүдэлдэг. Энэнь заводтоо хүнүүдые саг үргэлжэ үлөөхэ тухай хүдэлмэри ябуулдаг.

Залуушуулые ажалда оруулха, мэргэжэлтэй болгон һургаха талаар ехэ дутагдалнууд тохёолдоно. Үшөө олон залуушуул ямаршье ажалгүй ябана. Тиихэдэ зарим предприятинуудта залуу хүдэлмэришэд удаан тогтодоггүй. Юундэб гэхэдэ, тэдээниие һургаха талаар юуншье хэгдэдэггүй. Эдэ бүгэдые зайсуулха шухала.

Энэ жэлдэ һургуули дүүргэһэн залуушуулые ажалда оруулха гээшэ гүрэн түрын удха шанартай хэрэг. Аймагуудай, городуудай, промышленна предприятинуудай, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ хэрэгтэ һаналаа табиха ёһотой. Тэрэнһээ гадна олониитэ ажалшадшье энээндэ нилээдгүй ехэ үүргэтэй гээшэ. Хүдэлмэришэд, колхознигууд, алба хаагшад залуушуулые мэргэжэлтэй болгохын тулада ехэ юумэ хэхэ болоно.

Ажабайдалайнгаа зам тодорхойлхо гээшэ харюусалгатайшье, орёо бэрхэтэйшье хэрэг мүн. Ажалай богоһо алхаһан түрүүшын үдэрһөө хүнэй бүхы хойшонхи ажабайдал дулдыдадагшье ушар байдаг шуу. Тиимэһээ манай гүрэн энэ хэрэгтэ ехэ һаналаа табижа байна. Ажабайдалай ехэ замай бэлшэр дээрэ байһан хүбүүд, басагадта эхэ, эсэгэ ёһоной анхарал табигдаг лэ.

В. САХЬЯНОВ,
Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо.

ХҮН ТҮРЭЛТЭН ХҮЛИСЭХЭГҮЙ!

Урда Вьетнамай амгалан хүн зондо эсэргүүгээр хорото газууд болон бусад хорото химическэ бодосуудые дахяад хэрэглэжэ байһан американ сэрэгэйхидэй үзэгдөө дуулдаагүй гэмтэ муухай ябуулгые совет арад гүнзэгы ехээр зэбүүрхэн шоо үзэнэ.

Вьетнам арадта, тэрэнэй ажамидаралай эшэ үндэһэнүүдтэ эсэргүүгээр хэжэ байһан уршагта муухай гэмтэ хэрэгүүдээ Америкын галзуурһан зэрлэг түримхэйшүүл улам бүри шангадхана, мүнөөнэй соёл болбосоролой нангин үнэтэ зүйлнүүдые үбайгүйгөөр доромжолно гээд мэдээжэ совет юрист, РСФСР-эй наукануудай габьяата ажал ябуулагша профессор **Ф. И. Кожевников** ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлээ. Нэрэ хүндэ, һэшхэл, ниитэ хүн түрэлтэнэй эрхэ болон ёһо заншал тухай юрыншье ойлгомжонуудые тэдэнэр оройдоошье хэрэгсээхэеэ болёо. Уласхоорондын хэдэн олон хэлсээнүүдээр батадхагдаһан, ООН-ой Уставаар, ООН-ой Генеральна Ассамблейн— бүхы дэлхэйн энэ эгээн лэ ехэ түлөөлэлгэтэй хуралдаанай резолюцинуудаар лаблан батадхагдаһан, бүгэдэндэ мэдэрэгдэдэг гол ёһонуудые, уласхоорондын ёһо заншалнуудые тэдэнэр огто хэрэгсээнэгүй.

Америкын сэрэгэйхид химическэ хорото бодосуудые үргэн ехээр хэрэглэхэ замда элитээр ороо. США-гай самолёдууд Урда Вьетнамай олон һуурин газарнууд болон районууд дээгүүр хорото зүйлнүүдые хододоо сасан сүршэжэ байдаг болонхой. Рисэй полинуудта, саахарай троснигта, үрэ жэмэстэ модонуудта угаа ехэ гай түбэг ушаруулагдана. Зарим газарта хэдэн 100 гектар дээрэ таряанай ургаса бүрин хүсэдөөр шахуу хосорон һаладаг байна. Олон өнгэй хүн зон—үбгэдүүд, эхэнэрнүүд, үхибүүд хорото химическэ бодосуудта дайрагдажа, угаа ехэ зоболонтойгоор хосорон үхэдэг байха юм. Хэтэрхэдээ галзуурһан империалистнууд үхибүүдые атаархуулан мэхэлжэ алахын тулада хорлогдоһон эм дом, амтатай элихэ юумэ самолёдуудһаа хаядаг байха юм... Энэ үзэгдөө дуулдаагүй муухай баримта болонол! Иимэ бузгай муухай баримтаһаа шуһанай сохисо зогсошон алданал. Иимэ жэгтэй муухай аашануудые гитлеровскэ зэрлиг харшангуудшье гаргаагүйл.

Хүн түрэлтэнэй хүлисэн тэбшэхын аргагүйл! Бүхы бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ угаа ехэ буруушаалга, угаа ехэ зэбүүрхэлгэ боложо байна. КПСС-эй һаяхан дүүрэһэн XXIII съезд бүхы совет хүнүүдэй дура хүсэл болон мэдэрэлые элирхэйлээ. Гасалан зоболондо дайрагдажа байһан, баатарлиг вьетнам арадта эсэргүүгээр иимэ шэрүүн шанга, үзэгдөөгүй муухай аргануудые хэрэглэжэ байһанайнь түлөө тон шанга харюусалгада гэмтэ үйлэ хэрэгшэдые хабаадуулха хэрэгтэй.

Америкын Холбоото Штадуудтахи үнэн сэхэ хүнүүд өөһэдынгөө һанамжануудые улам шангаар мэдүүлэг боложо байнхай. Эхэ оронойхидойнгоо хэжэ байһан гэмтэ үйлэ хэрэгүүдые олон эрдэмтэд, ниитын ажал ябуулагшад шоо шобто харана. Өөһэдынгөө урда тээхи элитэ ехэ хүнүүдэй тангаритлан хэһэн мэдүүлгэнүүдые США-гай мүнөөнэй зонхилогшод һэшхэлгүй муухайгаар хэрэгсээнгүй гарана гэжэ эдэ эрдэмтэд болон ниитын ажал ябуулагшад һануулна. США-гай элитэ ехэ президентнүүдэй нэгэн Франклин Рузвельт америкынхид хорото бодосуудые хэрэглэхэ тэһэн һанал бодолые дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ ойн зүндөөшье оруулхаһаа гүнзэгы ехээр этээрхэдэг байһан дээрэһээ, хүн зониие олон түмөөрнь алаха хюдаха иимэ жэгтэй муухай зэбсэгые хэзээдэшье хэрэглэхэгүйбди гэжэ бүгэдэнэй үмэнэ шууд сэхээр мэдүүлһэн байгаа бшуу. Ами бүтөөдэг хорото гү, али бусад иимэрхүү газуудые, дай хэхын тулада бактериологическа арга хэрэглэлтые зэрюута хориһон 1899 болон 1907 онуудай Гаагска конвенцинүүдэй болон 1925 оной Женевскэ протоколой ёһоор өөртөө даажа абаһан бодото уялганууда США-гай правительство хэрэгсээнгүй хаяжархёо гээд Ф. И. Кожевников саашань хэлээ.

Нэгэтэ бэшэ уряалагдадаг болобошье 1925 оной Женевскэ протоколые эсэслэн баталхаһаа США угаа нэтэрүүгээр арсадаг гэжэ мэдээжэ. Америкын Холбоото Штадуудай зонхилогшодой иимэ тааруугүй муухай ябуулгада дэлхэйн олонитэ унихэнэй анхарал хандуулдаг болонхой. Али болохоор буруушаагдаха ёһоорол буруушаагдахаар иимэ баримта хадаа тус ороной правительствын хара һанаата һанаашалгые үни хада элирүүлһэн байгаа, мүнөө энэ һанаашалгань бүри элеэр харагдадаг болоод байна.

Американ милитаристнуудай билдагуушалгые. политическэ болон юридическэ талаар иимэ болошогүй ааша гаргалгые эрид шангаар элишэлхэ хэрэгтэй. Энэ ушарта протоколой эсэслэн баталагдаашьегүй байһан ушар уласхоорондын хуули ёһые иимэ эшэтүүритэй муухайгаар сахингүй гарадагайнь түлөө харюусалтаһаа, мүн уласхоорондын уялгануудһаань США-е сүлөөлжэ шадахагүй байна. Дурсагдаһан Женевскэ хорилто хадаа шэнэ ёһо заншал тогтоогоо бэшэ, харин уласхоорондын харилсаанай бүгэдэндэ мэдэрэгдэлэн юридическэ гол ёһонуудые имагтал лаблан батадхаһан байгаа. Мүнөөнэй дэлхэй дээрэхи бүхы гүрэнүүдэй заатагүй дүүргэхэ зэргэтэй гол иимэ гурим ёһонуудай бии байһан тухай ООН-ой Генеральна Ассамблей 1961 оной ноябриин 24-дэ гаргаһан резолюци соогоо үшөө дахин һануулһыень анхаралда абаха хэрэгтэй.

Ф. И. Кожевников түгэсхэлдөө иигэжэ мэдүүлээ:

ДРВ-гэй болон Урда Вьетнамай арадуудта эсэргүүгээр хэжэ байһан уршагта муухай гэмтэ ябуулгынгаа түлөө эгээн лэ шэрүүн шанга харюусалгаһаа Америкын сэрэгэй гэмтэд хулжан зайсажа шадахагүй. Америкын зэрлэг түримхэйшүүлэй хэжэ байһан гэмтэ ябуулганууд Нюрнбергскэ уласхоорондын сэрэгэй трибуналай уставаар хараалагдаһан ябуулганудай тоодо оролсохоор гэжэ юрист байһан би лаблан баталжа хэлэхэ байнаб. Баримтанууд хадаа эб найрамдалда эсэргүү, хүн түрэлтэндэ эсэргүү гэмтэ ябадал хараһаар байтарнь хэгдэнэ гэжэ хүн түрэлтэндэ тон элеэр тэршэлэн харуулжа үгэнэ. Америкын сэрэгэй гэмтэд арадай суудэй үмэнэ зогсожо, ёһо заншал болон юридическэ хуули ёһонуудые оройдоошье хэрэгсээнгүй гараһанайнгаа түлөө эгээн лэ шанга хэһээлтэдэ хүртэхэ. Иимэ саг лаб ерэхэл байна.

(ТАСС).

Москва город.
20.IV.66 он.

ХИЛЫН ЦААНАҺАА

Ильичэй дурасхаалда

КАБУЛ. (ТАСС). В. И. Ленинэй түрэһөөр 96 жэлэй ойдо зорюулагдаһан олониитын баярай суглаан Кабулда болобо. Афганистан ошоод байһан Советскэ Союзай Герой, летчик-космонавт Г. С. Титов, Совет засагай түрүүшын жэлнүүдтэ Владимир Ильич Ленинтэй Кремль соо уулзаһан, Афганистанай парламентын сенатор Султан Ахмет гэгшэд суглаанай президиумдэ һууба.

Афган-совет хани барисаанай бүлгэмэй түрүүлэгшэ М. Асгар үгэ хэлэхэ зуураа, В. И. Ленин афган арадта тон хүндэтэй, дүтэ һанагдадаг юм гэбэ.

Суглаанда ерэгшэд летчик-космонавт Г. С. Титовой үгэ хэлэхэдэнь ехэ анхаралтайгаар шагнаа.

Зүүн зүгэй арадуудай агууехэ хани

БЕЙРУТ, апрелиин 22. (ТАСС). «Ан-Нида» газетэ Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 96 жэлэй ойдо зорюулагдаһан материалнуудые «Ленин — Зүүн зүгэй арадуудай агууехэ хани» гэһэн гаршагтайгаар тунхаглаа. Империализмын зайлашагүй хосорон һалаха байһые Ленин научна ёһоор тодоруулаа гэжэ тус газетэ бэшэнэ. Араб оронуудай арадууд агууехэ Ленинэй һургаалые сүлөөтэ, жаргалта байдалай түлөө тэмсэлэйнь зориг бадаруулагша, шэргэшэгүй булаг гэжэ тоолодог.

Аэродромууд һандаагдана

ПАРИЖ, апрелиин 22. (ТАСС). Урда Вьетнамай патриодууд энэ үглөөгүүр үүрэй сайха үеэр Плейку хотодохи американска аэродромые томо миномёдуудаар буудаба. Франс Пресс агентствын корреспондентын Сайгонһоо мэдээсэһэнэй ёһоор, 20 минута шахуу соо үргэлжэлһэн буудалгын эсэстэ 23 самолет һандаагдаа. Сайгоной, американска хэдэн сэрэгэйхид шархатаһан байна. Энэнь һүүлэй 10 хоногой турша соо дайсанай аэродромуудые Урда Вьетнамай патриодуудай буудаһан гурбадахи ушар болоно.

Дүн хамта 968 самолёт унагаагдаа

ХАНОЙ. (ТАСС). Вьетнамай Арадай армиин агаарһаа хамгаалха частьнууд Куанг-Бинь, Нге-Ан провинцинууд дээрэ американска 3 самолет унагаагаа. Тиин ДРВ-гэй территори дээрэ дүн хамта дайсанай 968 самолет унагаагдаһан болоно.

Мэдэрхэ баатай болобо

ВАШИНГТОН, апрелиин 22. (ТАСС). Урда Вьетнамай патриодууд «угаа шангаар дайлалдадаг хүсэн» болоно гэжэ США-гай штабуудай начальнигуудай комитедэй түрүүлэгшэ генерал Уилер мэдэрбэ. Энэ генерал Огайо штадай университедтэ үгэ хэлэхэ зуураа, Урда Вьетнамай партизанууд оронойнгоо олохон «шухала районуудые» мэдэлдээ орууланхай байна гэжэ тэмдэглээ. «Саашадаа удаан саг соо хүндэ хүшэр тэмсэл хэхэ ушартай болоод байнабди»,—гэжэ Уилер хэлэбэ.

Сайгоной оршон тойрониие бомбодобо

НЬЮ-ЙОРК, апрелиин 22. (ТАСС). Сайгоной оршондо партизанууд суглараа ха гэжэ багсаагаад, американска бомбардировщигууд эндэхи райониие бомбодобо. Ассошиэйтед Пресс агентствын Сайгондохи корреспондентын дурдан мэдээсэһэнэй ёһоор, самолёдуудай тон дүтүүр ниидэһэн дээрэһээнь, бомбонуудай унаха харагдажа, городой түбтэхи сонхын шэлэй дорьбоон дуулдажа байгаа гэнэ.

Президент хамаарба...

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). США-гай президент Джонсон орон доторхи табан гол авиалиниин механигуудай профсоюзай ба эзэдэй хоорондохи ажалай арсалдаанда хамаарба. Тусхай захиралта гаргажа, механигуудай забастовкые хоёр һарын болзороор хойшолуулаа. Энэ забастовко апрелиин 23-да эхилхээр хараалагдаһан юм. Механигууд салин хүлһыень нэмээхэ, амаралтын болзорые һунааха эрилтэ табина.

Ашаануудынь складуудтаа хэбтэнэ

ТОКИО. (ТАСС). Окинавын 1500 гаран докёрнууд салин хүлһэ нэмээхэ, ажабайдалай, ажалай арга боломжо һайжаруулха эрилтэ дэмжэн, 24 часай забастовко хэбэ.

США-гай сэрэгэй транспортнуудай ашаа абадаг Нахадахи сэрэгэй портын хүдэлмэришэд граждан портнуудай докёрнуудтай нэгэдээ. Эдэ докёрнууд ашаалалгын хүдэлмэри хэхээ арсаад, портын причалнуудта, складуудта хэдэ мянган тонно сэрэгэй ашаан сугларшанхай.

Хэрзэгы ябуулга

ВАШИНГТОН. ТАСС-ай корр. В. Вашедченко иигэжэ дамжуулба:

США-гай оборонын министр Макнамара Сенадай гадаадын хэрэгүүдэй комиссиин заседани дээрэ апрелиин 21-дэ үгэ хэлэхэ зуураа, Вьетнамай арад зондо эсэргүү хорото хархис дайе Холбоото Штадуудай тон зэрлиг шэрүүнээр ябуулжа байһан тушаа һэнгэргүйгөөр һайрхаба. Вьетнамай городууд, тосхонууд дээрэ хаягдаһан бомбонуудай тоо дэлхэйн хоёрдохи дайнда, Корейн дайнда хэрэглэгдэһэн бомбонуудай тооһоо олон болоно гэбэ.

Американска самолёдууд дэлхэйн хоёрдохи дайнай үеэр Африка ба Европодо һара соо дунда жэшээгээр 48.000 тонно бомбонуудые хаяһан, Корейн дайнда—17500 тонно хаяһан байгаа. Байгша оной март соо Вьетнам дээрэ 50.000 тонно бомбонууд хаягдаа гэжэ Макнамара мэдүүлбэ. 1966 он соо Вьетнам дээрэ 638.000 тонно бомбонуудые хаяхаар США түсэблэнэ гэжэ тэрэ мэдээсэ.

Макнамарын хэлэһэнһээ багсаахада, пентагонойхид Вьетнамдахи дайе улам һүжэрөөхэ һанаатай байна.

Африкын национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй Аккрадахи түлөөлэлгэтэ эмхинүүд хаагдаа

Ганын засагаархидай захиралтын ёһоор, Африкын — Анголын, «Португальска» Гвинейн, Баруун-Урда Африкын, ЮАР-ай, мүн Испаниин колонизаторнуудай хиналта доро байдаг газар нютагуудай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй Аккрадахи бүхы түлөөлэлгэтэ эмхинүүд хаагдаа. Энээн тухайда Югославиин ТАНЮК агентство мэдээсэбэ. Эдэ эмхинүүдэй бүхы хүдэлмэрилэгшэд Ганаһаа гаража ошоо.

(ТАСС).

Франци НАТО-гой американска баазануудые, организациинуудые Францийн газар дээрэһээ гаргаха жэлэй болзор США-да үгөө. Өөрынгөө сэрэгүүдые 1966 оной июлиин 1 болотор НАТО-гой нэгэдхэмэл командованиин мэдэлһээ гаргаха гэжэ Францийн правительствын шиидхэһэниинь мэдээжэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: НАТО-гой командованиин Центральна Европодохи штаб-квартирын гол үүдэн. Энэ штабынь мүнөө Парижай оршондохи Фонтенбло гэжэ газарта байдаг юм. Гэбэшье сэрэгэй тус союзай хүтэлбэрилэгшэд оньоо байра һаяар бэдэрхэ баатай болохонь ха.

ЧТК—ТАСС-ай фото

ТАРЯАТЫН ХОНИШОН

Таряата гэжэ газар колхозой түб һууриһаа холо, бэлшээри муутай гэжэ хэлсэгдэдэг байһан юм. Тиигэжэ тэндэ мал абаашагдахаа болиһоор хорёод жэл үнгэрөө. Хүушаржа һандаршаһан хонинуудай хуушан байра хэрэгһээ гарашоод байдаг бэлэй.

Хара батаһаа хойшо хонишон ябаһан Гомбо Ленхобоев зүй дүршэлтэй. Нүхэр Ленхобоев бэлшээри муутай гэгдэдэг тэрэ газарта нүүхэ тэжэ шиидээд, хуушан байра һэльбэн заһаа. Энэ хонишон заашье эндүүрээгүй. Харин тэндэхи бэлшээри муу бэшэ байшоо. Уларилай хэды хүйтэн байбашье, малын хүсэеэ заашье алдаагүй, тобир тарган зандаа.

Шадал һайнтай хонидой түл һайнаар абтана. Мүнөө Таряатада түбхинэһэн Гомбын отарынхид 100 хонин бүриһөө 90-ээд хурьга абаад байна.

П. БАНЗАРАКЦАЕВ.

Комсомолой XV съездын хүндэлэлдэ

ЭСТАФЕТЭ УЛААН-ҮДЭЭР ҮНГЭРБЭ

Гушан жэлэй саада тээ совет нангин Эхэ оронойхмнай промышленностиин хүсэн түгэс хүгжөөгдэжэ байһан үедэ Алас-Дурнын Амар дээрэхи Комсомольск город һаяхан ургажа байгаа. Тэрэ үеын комсомолшуудай хүсөөр бодхоогдожо байһан город оройдоо дүрбэхэн жэлэй хугасаада өөрынгөө нэрые түүхын хуудаһанда бэшүүлһэн. Эзэгүй тала, бүтүү ой тайга, намаг байһан газарта энэ шэнэ городой һуури табигдажа байгаа ха юм.

1936 ондо Орехово-Зуево городой «Карболит» заводой табан комсомолшууд ВЛКСМ-эй съездын хүндэлэлдэ Москва — Комсомольск-на-Амуре хоорондо санаар, ябагаар ябалгын гайхамшаг аяншалга хэһэн байгаа. Тэрэ гэһээр 30 жэл үнгэрөө. Энэ үе соо тус город оронойхмнай промышленна томохон городуудай нэгэн болоо. Тиигэжэ энэ город Ленинскэ комсомолой алдарта түүхые алтан хуудаһан дээрэ бэшүүлээ.

ВЛКСМ-эй XV съездэ зорюулагдаһан комсомол-залуушуулай Бүхэсоюзна эстафетэ «Москва — Комсомольск-на-Амуре — Москва 1936—1966 онууд» гэһэн маршрудтайгаар эхилээд оронойхмнай зүүн зүгһөө баруулжаа дамжуулагдан ябуулагдажа байна. Энэ эстафетэ съездын нээгдэхэ үдэртэ Москва хүргэгдэхэ юм.

Апрелиин 22-ой үдэр Комсомольск-на-Амуре городһоо дамжуулагдаһан эстафетые Шэтын комсомолшууд Улаан-Үдэ асараа. Соведүүдэй талмай дээрэ эстафетэ абалгын комсомол-залуушуулай жагсаал болобо. Талмайн зүг бүхэнһөө городой һуурасалай газарнуудай түлөөлэгшэд бүлэг бүлэгөөрөө субан ерэжэ, талмай дүүрэн сугларaa. Энэ үедэ мотоциклай мотоорой абяан соностожо, эстафетэ асарагшад талмай дээрэ гаража ерэнэ. Нэрьемэ альга ташалгаар угтагдаһан хүршэ областиимнай түлөөлэгшэд трибунада гарана.

ВЛКСМ-эй Буряадай обкомой секретарь нүхэр Жукова митинг нээхэ зуураа, республикынгаа комсомол-залуушуулай ямар бэлэгтэйгээр съездээ угтажа байһан тухай элидхээ.

Комсомольск-на-Амуре городой түрүүшын барилгашан Константин Николаевич Романовта үгэ үгтэнэ. Нүхэр Романов эдир городой тоонто тайлалсажа, түрүүшын гадаһа зоолсоһон тухайгаа, комсомол-залуушуулай үнэн сэхэ, сусаршагүй ажалаараа энэ город барилсаһан тухай хөөрөө. — Мүнөө Комсомольск-на-Амуре город культурын хүгжэлтэтэй гоё һайхан хото болоо. Городой ургахатай хамта гайхамшаг хүнүүд, ажалай түрүүшүүл ургаа. Урдань жиирэй хүдэлмэришэн ябаһан хүнүүд мүнөө үйлэдбэриин командирнууд, дээдэ мэргэжэлтэй инженер техникүүд болоо, — гэбэ.

Удаань 1936 ондо Москва — Комсомольск гэһэн аяншалгада хабаадалсагша Владимир Александрович Моисеев тус аяншалгые 126 үдэр соо 2000 гаран километртэ ябажа дүүргэһэн тухайгаа, аяншалгада хабаадалсаһан бусад нүхэд тухайгаа хөөрөө.

Эстафетэ асарһан Шэтын областиин түлөөлэгшэдэй хүтэлбэрилэгшэ нүхэр Ильин үгэ хэлэхэдээ, областиингоо залуушуулай түйлаһан ажалай амжалта тухай тэмдэглээ. Һүүлээрнь Буряадай комсомолшуудай түлөөлэгшэд Улаан-Үдын «Электромашина» заводой слесарь Владимир Багатуев, Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишон Тоня Протопопова, ВЛКСМ-эй обкомой таһагые даагша Николай Бальчугов гэгшэдтэ «Москва — Комсомольск-на-Амуре — Москва 1936—1966 онууд» гэһэн бэшэгтэй лентэ зүүлгэхэ зуураа, нэгэ амнуул соогоо Алас-Дурнын адхэ шорой, нүгөөдэ амнуул соогоо Амарай уһа хэһэн һүлдэ тэмдэгэй факел барюулаа.

Буряадай комсомолой түлөөлэгшэд тус эстафетые республикынгаа Сэлэнгэ, Кабанск, Тимлюй тосхонууд болон Бабушкин городто хүрэжэ, Эрхүү город абаашахаар мордобо.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Шэтын түлөөлэгшэдэй эстафетэ Улаан-Үдэдэ асараад байһан үе харуулагдана.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Энээниие уншаа һэн гүт?

АЗИИН ТҮБТЭ

Хүсэтэ Енисей мүрэнэй эхи бии болгоһон Бии-Кема ба Каа-Кема гэжэ хадаһаа бууһан хоёр горходой уһанай ниилэһэн уулзуур дээрэ табяад жэлэй саада тээ Кызыл город бии болоһон байна. Мүнөө тэрэ Советскэ Тувын ниислэл — хурдан түргэн хүгжөөгдэжэ байһан захиргаанай болон соёл культурын түб.

Енисей мүрэнэй эрье дээрэхи Кызылдэ «Азиин түб» гэһэн бэшэгтэй бишыхан шулуун бахана хэдэн арбаад жэл соо зоогоотой һуугаа. Мүнөө тэндэ дурасхаалай шэнэ хүшөө баригданхай. Хүшөөгэй проектые нютагайнь уран зурааша, Тувын АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша В. Демин, архитектор В. Витчинов гэгшэд зохёоһон байна.

«МЕДНЫЙ ВСАДНИГАЙ» ТҮҮХЭҺЭЭ

XVIII зуунай жараадхи он эхилбэ. Петербургда гоё һайхаараа, тон томоороо үзэгдөөгүй хүшөө Петр 1-дэхидэ зорюулан, суута скульптор Фалькон гэгшэ бүтээжэ байгаа. «Медный всаднигта» тон бэхи һуури хэрэгтэй болоо. Ниислэл тойрондо тэрэнэй һуури хэхээр «гром-камень» гэжэ шулуун олдоо һэн ха.

Тэрэ шулуун томоороо 550 кубометр, хүндөөрөө 80 мянган пүүд болохо байгаа. Энэ мантан шулуу Нева мүрэнэй эрьедэ хайшан гэжэ абаашахаб? Асари ехэ «шарга» бүтээгдээ. Шаргынь ула зэдээр оёогдон, бүдүүн утаһа модоор хэгдэһэн байха юм.

Шаргые хүнүүд түлхижэ ябуулха байһан. Тэрэниие намагтай газараар гаргаха харгы хэгдээ. Тиигэжэ тэрэ байса шулууе шарга дээрэ ашажа, Нева мүрэнэй эрьеэр найман модо үлүүтэй газарта түлхин дабшуулһан байна. Шаргын улада, шулуун доро һуулгагдаһан броонзо бүмбэгэ шаригуудынь тойрожо эрьесэ хэхэдэнь хэрэглэгдэһэн байха юм. Тэрээнһээ хойшо шарикова подшипник бии болгогдоһон байгаа. Шэрүүлэгдэжэ ябаһан байса шулуун дээрэ түмэршэ дархашуулай бишыхан хяһа түхеэрэгдэһэн гэхэ. Гадна хүшөөгэй һуури болохо байса шулууе сабшаха, хайха 48 хүн тэрээн дээрэ хүдэлмэрилөө. Хоёр дохёошон ябалсаа. Тэдэнэрэй үгэһэн дохёогоор хүнүүд хүдэлмэрөө эхилдэг, зогсоодог байһан. «Хада шулууе» абаашаха хүдэлмэри 1768 ондо эхилэгдэһэн аад, 1770 ондо дүүргэгдэһэн байна.

Петербургын хүн зон тэрэ байсын зөөлгэгдэжэ байһые мэдээд, ехэтэ һонирхоһон байгаа.

(Календарьһаа абтаба).

Һурагшадай булан

ХАБАРАЙ АМАРАЛТЫН ҮЕДЭ

Даримa Гармаева хабарайнгаа амаралтын үедэ Баргажанай аймагай Аргадын совхоздо ошожо ерэһэн юм.

Дарима ехэ хүхюун баяртай тэндэһээ бусаа. Мүнөө хамта һуралсадаг үхибүүдтээ хүдөөдэ юу хэһэнээ, ямар газараар ябаһанаа хөөрэжэ тухагүйхэн.

— Юу хээбши даа, — гээд хандаһан лэ хүндэ: — Оо, битнай олон үндэр хабсагай дайдатай орьёл хадануудые дабажа, тэндэхи һалхи шуургантай ябһан байсахана танилсажа ерээб, — гээд Дарима даб дээрэ харюусаха.

Тиигэһээршье дада дадаһаар, хабарайнгаа амаралтын үедэ туһатай юумэ хэһэнээ һанажа, бүлэг бүлэгөөрнь хубаарилан һагад хөөрэнэ. Совхозой отделениин зүгһөө баярта хүртэһэнөө багшанартаа хэлэнэ. Теэд энэнь тамгатай саарһан дээрэ тодо һонороор бэшэгдэнхэй бшуу.

— Теэд, Дарима, энэ саарһаншниш байгаа юм бээз, юун болоһон, яажа нимэ магтаалда хүртэһэнөө дуулгал даа, — гэжэ сүг һурадаг нүхэдынь дарья табилдан гуйна.

— Абгындаа таба хонооб. Эдэ табан хоногой туршада хурьга абалсааб. Ой, жаахан даа, хөөрхэнүүд гээшэнь! Буржагархан нооһотой мүнсэгэрхэн хурьгадые тодожо, гар дээрэхэнээ үргэжэ, эхэдэнь абаашажа хүхүүлхэ гээшэ зохид лэ даа. Жааханууд аад лэ жээлдамаршни баһал өөрын онсо эрилтэтэй. Энэнь юун бэ гэхэдэ, ши тэрэ хурьгаханаа сэбэрээр тодожо абаха ёһотойш. Тиигээгүй һаа, хурьга голуулхадаа болохош, — гэһээр байтарнь, саанаһаань нэгэ хүбүүн дуугарба:

— Мүргэлдөө ёһотой!

Дарима энеэшэнэ:

— Юун мүргэлдэхэ һэм даа. Һайнаар адуулжа гараа һаашни, һүүлдэ мүргэлдэнэ бээзэ. Мүргэлдэхэдөө тэдэшни гоё даа. Теэд мүнөөшье нюдаргын шэнээн тархихануудаа тодоод абаха.

Дарима мүргэлдэхэ гээшые нүхэдтөө ойлгуулна.

Теэд совхозой зүгһөө: «түл абалгын түйлай хүндэ үедэ манай совхоздо хүсэ шадал соогоо туһалһанайнь түлөө пионер Дарима Гармаевада халуун баярые хүргэнэбди» гэжэ тэндэнь бэшээтэй байна бшуу.

— Би хээтэйтээ үглөөгүүр эртэ, һүни оройшье һаань ошолсожо, хурьгадынь сүг абалсадаг һэм. Түрүүшын үдэр ехэ хүшэр; үргэһэ нойрни ехээр хүрөө. Заримдаа хонид арба хорёороо, зүүгаадаараа хурьгалха юм. Тэдээн соошни эхирлэһэншье хонид байха. Бултыень алдан, алгадгүй абаха ёһотойш, — гээд Дарима омогтойхоноор дуугарна.

— Шимнай тиихэдээ хонишон болобо ха юмши. Ши «хэн болохоб» гэһэн темэдэ бэшэхэ найруулгаяа хонишоной хэрэгтэ зорюулха гүш? — гээд Миша Руецкий атаархангяар Даримада хандана.

— Зүб хэлэнэш, Миша. Битнай хонишон тушаа яһала мэдэхэ болооб. Энээн тухайшни бэшээшье һаа, ном шагаажа, таатай юумэеэ бэдэржэ һанаагаа зобохогүйб. Бэшэһээр лэ бэшэжэрхихэб, — гээд Дарима улам огсомоор харюусаба.

— Нээрээшье Даримамнай түрэл һургуулидаа үшөө нэгэ һайхан нэрэ нэмээбэ. Энэмнай ямаршье спортын кубогһаа дутахагүй хэрэг болоно бшуу, — гэжэ тус һургуулиин багша Петр Сергеевич сэхэ руунь табина.

— Зүб даа, манай ниислэл хото — алтан Москвада боложо дүүрэһэн агуу Коммунис партиин хорин гурбадахи съездын үедэ Дарима Гармаева хүдөө нютаг нэгэ хэдэхэн үдэр соо гарахадаа, яһала ехэ олзо урматай ерээ бшуу.

Теэд Даримые бидэнэр, хүндэтэ пионернүүд, таанадай зүгһөөл халуунаар амаршалая! Амаршалжа ерээд, таанадые Даримада адли хүдөө нютаг ошожо, сүлөөтэй, аргатай сагтаа туһалалсахыя оролдохыетнай хүсэнэбди!

С. АНГАБЛЕВ.

ХУУГЭДЭЙ БАЯР

Улаан-Үдын Партизанскэ гудамжада баригдаһан дүрбэн дабхар шэнэ байшан. 12-дохи энэ гэртэ нээгдэһэн хүүгэдэй комнато үдэшэ бүхэндэ нээлгээтэй, хүн зон олонтой байдаг. Һургуулиин үхибүүд, һургуулида ороодүй багашуул ээһэдынгөө комнатодо сугларанхай, хүхюу зугаатайгаар сагаа үнгэргэнэ.

Тэрэ комнато тон зохидоор түхеэрэгдэнхэй. Һаруул, дулаан таһалганууд соонь шэнэ мебель табяатай. Телевизор хараашад, радиоприемник шагнаашад олон. Элир шатаршад ана-мана бололдоно. Даам, домино наадаашадшье бии.

Хүгжэмэй инструмент тэдэ багашуулые ехээр һонирхуулна. Тэрээгээр наадажа һураашад хүгжэм аялга таталуулна. Тэндэ элдэб кружок эмхидхэгдэн, тэдээндэ байрын хүүгэд олоор хабаадуулагданхай. Судна заһабарилгын заводой хүдэлмэришэд, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, пенсионернүүд хүүгэдэй комнатын хүдэлмэри хүтэлбэрилэн эмхидхэдэг байха юм. Тиигэжэ тэндэ хүүгэдэй комнатын комитет байгуулагданхай.

Комнато нээһэн түрүүшын үдэр Улаан-Үдын 47-дохи һургуулиин һурагшад концерт харуулаа. Эндэ тэрэ шадарай гудамжада ажаһуудаг айлнуудай үхибүүд хабаадуулагдаа.

Д. БАЛДАНОВ.

СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ

Совет засагай тогтоогдоһоор 50 жэлэй ойдо, мүн РСФСР-эй арадуудай зургаадахи спартакиадада зорюулагдаһан мүрысөөн дүрэ буляалдалгаар боложо эхилбэ. Городой Буряад драмын театрта сугларһан республикын бүхэшүүл — «Урожай», «Локомотив», ЛВРЗ, «Динамо», «Труд» болон бусад спортын бүлгэмүүдэй спортсменүүдһээ бүридэнэ. Мүрысөөн үсэгэлдэр үдэрэй 4 часта эхилээд, үдэшэ орой болотор болоо. Мүнөөдэр бүхэшүүлэй олонхинь республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө хоорондоо наадаха юм.

— Манай спортсменүүд, — гэжэ «Локомотив» бүлгэмэй Соведэй түрүүлэгшэ Д. Раднаев хөөрэнэ, — ехэнхидээ залуушуул юм. Тиибэшье һаа, бусад бүлгэмүүдэй бүхэшүүлтэй тулалдажа, тэдэнэй дүршэл, барилдаанай оньһотой танилсаха зорилготой.

БАРИЛДААН

— Танай спортсменүүд хэр зэргэ бэлэдхэлтэй, республикын түрүү һуури буляалдахаар бээ зэһэнхэй хаб?

Энэ асуудалда республикын «Урожай» бүлгэмэй Соведэй түрүүлэгшэ Ч. Хараев иигэжэ харюусаа:

— Мэнэ һаяхан «Урожай» бүлгэмэй бүхэшүүл дүрэ буляалдалгаар республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө хоорондоо хоёр үдэрэй туршада барилдаһан юм. Мүнөө боложо байгаа республикын спортын бүлгэмүүдэй хоорондо командаараа түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн барилдаанда «Урожай» бүлгэмэй гэшүүд Галсанов, Харпухаев, Базаров, Хамагаев, Аюшеев, Айсуев, Тоут, спортын мастер Зандаев гэгшэд хабаадалсажа байна.

Спортын мастернууд Лаврентьев, Михеев, Халтанов гэгшэд энэ ехэ мүрысөөндэ ерэжэ шадаагүй.

Спортын бусад бүлгэмүүд соо барилдаанай дүршэл һайнтай бүхэшүүл олон. Мүнөөдэө залуушуул түрүү һууриин түлөө хоорондоо барилдажа байна. Удаадахи мэдээсэлдээ хоёр үдэрэй туршада болоһон наадаанай дүн толилхобди.

ШАТАР

Заводой коллективүүдэй дунда шатараар Буряадай областной Соведэй шанда хүртэхын түлөө мүрысөөн эхилбэ. Энэ мүрысөөндэ предприятинуудай 6 команда хабаадалсана. Мүрысөөнэй дүн хаража үзэхэдэ, «Электромашина» заводой шатаршад бараг һайн наадажа ябана. Эдэнэр түрүүшынгээ уулзалга оёдолой фабрикын шатаршадтай үнгэргэхэдөө 4:4 тоотойгоор тэнсэһэн юм. Харин удаадахи хоёр уулзалгадаа һайнаар наадажа, «Теплоприбор», судно-заһабарилгын заводуудай командануудые тус тустань 7:1 гэһэн тоотойгоор шүүжэ, 18 очкотой түрүүлжэ ябана. Хоёрдохи һуурида шэлэй заводой механическа цехэй коллектив гаранхай. Эдэнэр мүнөөдөө 13,5 очкотой болоһон. Дүн хамтадань 11 очкотой болоод ябаһан оёдолой «Труд» фабрикын коллектив гурбадахи һуури эзэлнэ.

А. МИХАЙЛОВ.

СЭЛЭНГЭ

Сэлэнгэ Байгал далайда шудхадаг 336 гол горходой дунда эгээн ехэ мүрэн юм. Энэ мүрэн Монголой Хангай уулаһаа бууһан Тельчир мүрэн болон Эдэриин гол хоёрой уулзуур дээрэһээ эхи абадаг.

Мянга гаран километр утатай Сэлэнгэ мүрэндэ баруун бээһээнь 480 километр шахуу утатай Зэдэ, 230 километр утатай Тэмник голнууд ородог. Зүүн тээһээнь 700—750 километр утатай Сүхэ, Хёлго, 400 километр шахуу утатай Үдэ гол шудхана. Улаан-Үдэһээ холо бэшэхэнэ Ивалга гол Сэлэнгэдэ ородог.

Сэлэнгэ шадар нуур сөөрэм олон. Гэдэнэй эгээн ехэнь Галуута нуур юм.

Мүрэнэй арал тохойнууд дээгүүр ургадаг мододой дунда үрэ жэмэстэ мойһон, үлир, шасаргана бии.

Сэлэнгын голдо дулаан оронһоо ерэһэн уһанай олон шубууд зуһадаг байха юм. Мүн Сэлэнгэдэ болон тэрээндэ шудхадаг уһа голнуудта элдэб загаһан жэгээ.

М. БАКУТИН.

ФУТБОЛ

ЕХЭ НААДАНДА МОРДОБО

Үдэр хоногой үнгэрхэ тума хуудам хабарай үдэрнүүд үнгэржэ, футболдо дуратайшуулаймнай хүлеэһэн үдэр дүтэлжэл байна. Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонодо хабаададаг «Б» классай футболистнуудай дунда манай республикын нэрэ солые хамгаалхаар бээ зэһэһэн «Сэлэнгэ» командын футболистнууд ниислэл хото — Улаан-Үдэдөө хоноод лэ, түрүүшынгээ уулзалга үнгэргэхөөр «Улаан-Үдэ — Владивосток» гэһэн маршрудтай самолёдоор аян замдаа мордобо.

— Дулаан уларилтай нютагта бэеэ һорихоор ошоһон таанад хэр зэргэ ябажа, ямар амжалтатай ерэбэт? — гэһэн асуудалтайгаар манай корреспондент командын тренерэй орлогшо Ю. К. Поздоровкиндо хандаа:

— Бидэнэр, Узбегэй ССР-эй Кентау городто гушаад хоногой туршада һорилго, мүрысөөнүүдые үнгэргэжэ, яһала һайн амжалта түйлажа ерээбди. Нэн түрүүн талмайн эзэдтэй гурбан уулзалга үнгэргэхэдөө бултыень 3:1, 6:3, 6:0 гэһэн тоотойгоор шүүжэ гараһан байнабди. Энээнэй удаа областиин спортын бүлгэм болон эмхинүүдэй союзай Совет тэндэ һорилгодо ерэһэн командануудай дунда хабарай кубок абахын түлөө мүрысөө үнгэргэһэн байна. Эндэ манай «Сэлэнгын» футболистнууд яһала һайнаар наадаа гэжэ тэмдэглэхэ байнаб. Бидэнэр Шэтын «Забайкалец», Благовещенскын «Амур» командануудтай наадахадаа, (1:1, 0:0) тоотойгоор тэнсэһэн байгаабди. Зүгөөр Оренбургын футболистнуудые 0:2, Кентау городой футболистнуудые 0:3 тоотойгоор, мүн «Горняк» командые шүүжэ, долоон очкотой боложо, «Сэлэнгэмнай» түрүү һуури эзэлээ. Тиигэжэ хабарай энэ кубок манай команда абаһан байна. Мүн Ташкентын областиин чемпионтой наадахадаа, энэ уулзалгаяа 1:6 тоотойгоор шүүгдээбди. Иигээд байхадаа, хэнэйтнайшье мэдэһээр, һорилгын энэ һара яһала һайнаар үнгэрөөбди. Саанамнай ехэ мүрысөөнүүд эхилбэ. Ямараар нааданабибди, таанад харагшад, өөһэдөө хаража, сэгнэжэ үзэнэ бээзэт.

Тээсгэнэй манай газетэдэ Россин Федерациин зургаадахи зоноһоо дүрбэн — Томскын «Торпедо», Барнаулай «Темп», Усть-Каменогорскын «Восток», Кемеровэй «Химик» командануудые «А» класста оруулагдаба гэжэ мэдээсэһэн байгаабди. Һаяшар РСФСР-эй футболистнуудай федерациин шиидхэһэнэй ёһоор, манай зоноһоо үшөө хоёр команда — Владивостогой «Луч», Хабаровскын футболистнууд «А» классай мастернуудтай наадаха болобо. Тиигээд байхадаа Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зоной 16 команда наадаха болоно. Гаража ошоһон командануудай оронда Владивостогой «Океан», Находкын «Рыбак», Бийскын «Прогресс», Киселевскын «Труд» бүлгэмэй футболистнууд наадаха болонхой.

Манай «Сэлэнгэ» команда түрүүшынгээ наада апрелиин 25-да Владивосток городой «Океан» командатай үнгэргэхэнь. Эдэнэр хоорондоо СССР-эй кубок абахын түлөө наадаха болоно. Майн хоёрһоо РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн эхилхэ. «Сэлэнгын» футболистнууд Комсомольск-на-Амуре городой «Авангард» командатай наадаха. Майн 7—12-ой үдэрнүүдтэ Находкын «Рыбак», Владивостогой «Океан» командатай наадаха болонхой.

Майн 17-до «Сэлэнгэ» командынхид нютагтаа ерэжэ, Эрхүүгэй «Ангара» бүлгэмэй футболистнуудтай наадахаар хараалагдана.

— Манай командада шэнэ футболистнууд нэмээ ха гү?

— Газетэдэ тунхаглагдаһан мэдээсэлэй һүүлээр, Шэтын «Забайкалец» командада капитан ябаһан Михаил Гончаров хамгаалагшаар абтанхай. Бусад футболистнуудай һуури һууридаа үлэнхэй.

Зураг дээрэ: манай футболистнууд Владивосток город ниидэхынгээ урда тээ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Болоһон ушарал

ҮНЭН ЮУМЭ ҮНӨӨРӨӨ

БЭЛЭН үдэшэ. Городой гудамжаар хүнүүдые зөөдэг автобус замаа үргэлжэлүүлэн дабшаба. Тэрэниие Микитко гэгшэ жолоошон ябуулаа. Һууһан хүнүүдэй зариман нойгон һажаашье.

Октябрьска тосхон орожо ябаһан автомашина гудамжын булан тойрон баруун гар тээшээ эрьебэ. Тиигэн гэхэдэнь урдань харгы хүндэлэн хара юумэн хэбтээ. Жолоошон тэрэниие обёорон сасуугаа «хүн гээшэ гү» гээд гэнтэ ойндоо оруулба. Тэрэ дары машинаяа гэнтэ байлган гэхэдэнь угзагад гээд, унтажа һууһан хүнүүд һэришэбэ ха.

Жолоошон, кондуктор, хэдэн пассажир машинаһаа гүйлдэн гаража, гэдэргээ эрьен харахадань, харгы дээрэ хүн хэбтэжэ байба. Сагаан саһан дээрэ улаан шуһан сорголоо. Хэбтэһэн хүн үхэшэнхэй.

— Гражданин-пассажирнууд, автобус милицидэ ошохо, энэ хүниие абаашаха, — гээд жолоошон сошордуу.

— Яахатнайб, хэбтээ лэ саашаа, — гэхэшье хүнүүд олдобо.

— Яаха һэм, харгы дээрэ хэбтэһыень асараабди гэнэ һэн бээзэбди, — гээд кондуктор дуугарна.

Милицидэ ошохо замдаа һуужа ябаһан хүнүүд һубари һубариһаар буушаба.

Жолоошон кондуктор хоёр үхэһэн хүнэй бэеые Улаан-Үдын Октябрьска районой милициин таһагта абаашаад:

— «Харгы дээрэ хэбтэһыень оложо асараабди» — гэбэд ха.

Мүрдэгшэ Владимир Карачун бэдэрэлгэ хэдэг оперуполномоченно Анатолий Дударев, гүрэнэй автоинспектор Терентьев, сүүдэй-медицинын эксперт Павлов гэгшэд районой милициин таһагай начальник Тимофеев түрүүтэй — эдэ хүнүүд үхэгшын хэбтэһэн тэрэ газарта ошолсохые жолоошо кондуктор хоёрые гуйба.

Харгын дундахи хонхосог соо хүршэһэн шуһан. Хажуугаарнь гараһан автомашинын мүр. Саада тээнь эрид тойруу эрьесэ. Һүни бүтүү харанхы, харагдаха юумэ балай үгы.

Гэнтын аюулай болоһон тэрэ газарай зураг буулгагдаа. Машинын ябаһан мүр тэмдэглээ. Үхэһэн хүнэй бэе үзэһэн сүүдэй-медицинын эксперт тэрэ хүниие машинада даруулаа гэжэ тодорхойлһон байна.

Үмдэжэ ябаһан телогрейкэ дээрэнь машинын мөөрэй сараа орошоһон байгаа. Тэрэниие автобусой мөөртэй зэргэшүүлжэ үзэхэдэнь таараха байшоо. Фонариин гэрэлдэ автобусые һайса шэнжэлэн хараба. Тэрэ үедэ жолоошон үхэһэн амиды хоёрой хоорондо хүхэ сагаан болошонхой, шэшэржэ байба.

— Яахадаа худалаар хэлэнэт? — гээд мүрдэгшэ асууна.

Шэг шарайгаа хобхо татаһан жолоошо Микитко:

— Хүрэһөөр хэлэн алдаад, ама гаража шадаагүйб. Хүлисыт, гэмтэй гээшэлби.

— Гэмтэй гэмгүйтнай мэдэгдээгүй, шалгажа үзэхэбди. Гэмэ мэдэрһэнтнай һайн гээшэ.

Кондукторыншье манай машина даражархёо гэжэ мэдэрээ.

Гэмтэн баригдаа. Энээгээр хэрэг дүүрэхэ байгаа.

Үнэхөөрөө жолоошон гэмтэй байгаа гээшэ гү? Харгын дунда хэбтэһэн хүниие холоһоо хараад, машинаяа байлгажа шадаха байгаа ха гү гэһэн асуудал гарана. Энэ асуудал мүрдэгшын һанаа зобоогоо.

Хэды орой болоошье һаань, мүрдэгшэ дежурна машинаар автобусой ябаһан газараар хадэ дахин ябаад үзэбэ. Баруун зүүн тээшээ эрьеһэн эрид тойруу эрьесэ. Тэрэниие тойрохо доо зам харадаг гэрэлынь харгын гол туданагүй. Булан тойроод сэхын харгыда ороходонь гэрэлынь харгыгаа харуулаа.

Байзал һэн бэдши. Хэрбээ тиигэжэ эрьесэ хэхэдэнь харгы дээрэ хэбтэһэн хүн обёорогдохо гээшэ гү гээд туршаба. Харгашье һаа хэды метрһээ обёорогдохо хаб?

Уданшьегүй тэрэ газарта мүрдэлгэ хэгшэд, автопаркын хүдэлмэрилэгшэд суглараа. Микиткошье тэндэ байлсаба.

Эрьесэ хэхэ булангай саана хүнэй дүрсэтэй юумэ харад, мүрдэгшын үгэһэн дохёогоор автобусой жолоошо Микиткын ябаһан харгыгаар ябаад үзэбэ. Тэрэ ябадал хэдэ дахин дабтажа үзэһэнэйнгөө һүүлдэ, харгы дээрэ хэбтэһэн хүниие жолоошон арбан метр зайһаа хараад яаха байгааб гэһэн асуудал гарана. Тэрэниие мэргэжэлтэдэй хэхэ тобшолол болоно.

Эсэсэй эсэстэ автотехническа экспертизэ нимэ тобшолол хэһэн байна: энэ ушарта жолоошо харгы дээрэ хэбтэһэн хүниие яашье дайрангүй гаража шадахагүй байгаа гэгдээ.

Тиигэжэ хүниие даруулһан жолоошын гэм сагаарба.

Тиихэдэ машинада даруулагша яагаад, нимэ газарта харгы дээрэ хэбтээ гээшэб? Энэ асуудал мүрдэгшын һанаа амаруулбагүй.

Георгий Ананин тэрэ үдэшэ нүхэдөөрөө архидаад, гэртээ харижа ябаһан. Харгы дээрэ рахатайгаа зэргэ тэндээ хэбтээд унташоо. Тиигэжэ автобусто даруулжархиһан байна.

Владимир Карачун милициин мүрдэгшөөр һаяханай — түрүүшынгээ жэлдэ хүдэлнэ. Хэды залуу болобошье, мүрдэгшэ гэмтэ хэрэгые тон наринаар шалган хаража үзэнэ. Кэнэшье хэрэг байг, заал һаа захадань гаргажа һаладаг. Энэ хадаа юристын хүдэлмэри.

П. СЫРОМЯТНИКОВ,
милициин капитан.

МҮЛЬҺЭН ШОМОРОО

Республикымнай газар дайда дээрэ апрелиин түрүүшын хахадта бүрхэгшэг, хүйтэн уларил байба. Эдэ үдэрнүүдтэ сүүдхын хүйтэнэй дунда зэргын хэмжээн 5—10 градус, тиихэдэ Ярууын, Баргажанай аймагуудта 9—14 градус хүрөө. Республикын урда аймагуудта хүйтэн 10—16, хойто аймагуудта 18—22 градус тулаа. Апрелиин хоёрдохи арбан хоногой тэн багаар (энэ һарын 16—17-до) гансата дулааржа, 0 градусһаа дээшэлээ. Тиихэдээ болзорһоо 4—6 хоногоор хожомдожо дулаарһан байна. Тэдэ үдэрнүүдтэ эхэнхи аймагуудта дулаан 2—5 градус хүрөө. Арбан хоногой һүүлээр 3—9 градус дулаан болоһон. Һүүлшын үдэрнүүдтэ эгээн ехээр дулаархадаа 16—21 градус хүрэбэ.

Арбан хоногой һүүлшын үдэрнүүдтэ секунда соо 15—20 метр хүсэтэй шанга һалхин зарим газарта буугаа. Нойтон саһан ороо. Апрелиин 21-нэй үглөөгүүр эхэнхи газар нютагуудта 1—3 сантиметр шииг нойтон ороһон байгаа. Арбан хоногой һүүлээр ороһон саһан Улаан-Үдэдэ, Ивалгада, Үдын голдо 2—4 миллиметр, Онохойдо — 7, Тарбагатай, Жэрэм, Мухар-Шэбэртэ — 8, Хяагтада 10 миллиметр зузаантай. Бусад нютагуудта 2—3 миллиметр саһан ороо.

Арбан хоногой һүүлээр республикын урда аймагуудта газарай хүрьһэн гэдэд гэжэ, тарилгын урда тээхи элдүүрилгэ хэхэ арга олгоо.

Арбан хоногой һүүлээр хада уула, ой модон соогуурхи саһан 50 сантиметр зузаантай хэбтэбэ. Байгалай хойто эрьеэр, Нижне-Ангарск шадар байрын саһан хүдэлөөгүй шахуу. Тиихэдэ Баргажан тосхон шадар үшөө 60 сантиметр зузаан саһан хэбтэнэ. Республикын бусад газар нютагуудта саһанһаа гадна халяагдаһан тошон хайлажа, һайрамай уһаар сабшалан, таряалан ундалуулагдажа эхилээ. Республикын урда аймагуудта ногооной үзүүр бултайжа захалаа.

Апрелиин 20-до Сэлэнгэ мүрэн мүльһэнһөө һалаа. Энэнь Хяагтын адагай тосхон шадар үзэгдэһэн байна. Мүнөө республикын аймагуудта тарилгада бэлэдхэл түлэг дундаа.

Ин. КОТОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи, хоёрдохи хуудаһануудта: В. И. Ленинэй түрэһөөр 96 жэлэй ойн гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, Москвада болоһон баярай суглаан дээрэ нүхэр Н. Г. Егорычевой хэһэн элидхэл.

Гурбадахи хуудаһанда: Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Н. Щербаковой «Табан жэл урялна» гэһэн статья; Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо В. Сахьяновай «Ажалда гараха эдиршүүл» гэһэн статья; хилыйн саанахи һонинууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Лондондо байһан үенүүдынь» гэһэн гаршаг доро ТАСС-ай корреспондент О. Пивоваровай В. И. Ленинэй Лондондо байһан дурасхаалта газарнууд тухай бэшэһэн тэмдэглэл, бусад мэдээсэлнүүд.

Редактор Ц. О. ОЧИРОВ

Н-01584. Зак. № 370